

VYSOKÁ ŠKOLA POLYTECHNICKÁ JIHLAVA

Katedra cestovního ruchu

Obor Cestovní ruch

**Význam zachovaných a zrušených klášterů na
Vysočině a jejich význam pro cestovní ruch regionu**

Bakalářská práce

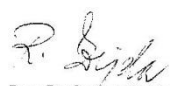
Autor: Šárka Pokorná

Vedoucí práce: Ing. Radovan Zejda

Jihlava 2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor práce: Šárka Pokorná
Studijní program: Ekonomika a management
Obor: Cestovní ruch
Název práce: Význam zachovaných a zrušených klášterů na Vysočině a jejich význam pro CR v regionu
Cíl práce: Zmapování historie zachovaných i zrušených klášterů v kraji Vysočina a vytvoření čtyřdenního putování po těchto kláštrech.

Ing. Radovan Zejda
vedoucí bakalářské práce

RNDr. Eva Janoušková, Ph.D.
vedoucí katedry
Katedra cestovního ruchu

Abstrakt

POKORNÁ, Šárka: Význam zachovaných a zrušených klášterů na Vysočině a jejich význam pro cestovní ruch v regionu. Bakalářská práce. Vysoká škola polytechnická Jihlava. Katedra cestovního ruchu. Vedoucí práce Ing. Radovan Zejda. Stupeň odborné kvalifikace: bakalář. Jihlava 2014. 78 stran.

Cílem bakalářské práce je zmapování historie nejen zachovaných, ale i zrušených klášterů v kraji Vysočina a vytvoření několikadenního putování po vybraných kláštorech.

Teoretická část práce seznamuje s historií osidlování Čech církevními řády, nejvýznamnějších církevních řádů Vysočiny a vybraných fungujících i zaniklými klášterů kraje. Praktická část práce pak obsahuje průvodce po konventních kostelích a návrh zájezdu včetně kompletní kalkulace.

Klíčová slova

Vysočina, církevní řády, klášter, sakrální turistika, sakrální památky, kostely

Abstract

POKORNÁ Šárka: The importance of preserved and abolished monasteries of the Vysočina region and their significance for tourism in the region. Bachelor thesis. College of Polytechnic Jihlava. Department of tourism. Supervisor. Ing. Radovan Zejda. Degree of qualification: Bachelor. Jihlava 2014. 78 pages

The goal of this bachelor thesis was to analyze the history of not only preserved, but also abolished monasteries in the Vysočina region and the creation of several days wandering around the selected monasteries.

The theoretical part introduces with the history of colonization of Bohemia by religious orders, the most significant religious orders of Vysočina region and selected surviving and extinct monasteries. The practical part contains a guide to the convent church and the proposal of the trip including a complete calculation.

Key words

Vysočina region, Monastery, Religious tourism, Religious monuments, Churches

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu Ing. Radovanu Zejdovi za odbornou pomoc, konzultace, cenné rady, připomínky a ochotu vést mě při zpracování bakalářské práce. Poděkování patří také za věnovaný čas a podporu.

Také chci poděkovat mé rodině a příteli za oporu, kterou mi poskytovali nejen při zpracování této práce, ale také během celého studia.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracovala jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem v práci neporušila autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, v platném znění, dále též „AZ“).

Souhlasím s umístěním bakalářské práce v knihovně VŠPJ a s jejím užitím k výuce nebo k vlastní potřebě VŠPJ.

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje AZ, zejména § 60 (školní dílo).

Beru na vědomí, že VŠPJ má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé bakalářské práce a prohlašuji, že **s o u h l a s í m** s případným užitím mé bakalářské práce (prodej, zapůjčení apod.).

Jsem si vědomá toho, že užít své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠPJ, která má právo ode mě požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených vysokou školou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše), z výdělku dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutí licence.

V Jihlavě dne

.....

Podpis

Obsah

Seznam tabulek, obrázků a grafů	10
Slovník termínů.....	11
Úvod.....	13
1. Církevní řády a kongregace	15
1.1. Základní rozdělení řeholních řádů	15
1.1.1 Mužské řeholní instituce	16
1.1.2 Ženské řeholní instituce	16
1.2. Historie osidlování Čech církevními řády a kongregacemi	17
1.3. Nejvýznamnější církevní řády Vysočiny	19
1.3.1 Benediktini	19
1.3.2 Premonstráti	20
1.3.3 Dominikáni.....	21
1.3.4 Minorité.....	21
1.3.5 Kapucíni	22
1.3.6 Jezuité.....	23
2. Klášter.....	24
2.1. Architektura kláštera	25
2.2. Fungující kláštery kraje Vysočina.....	26
2.2.1 Klášter bratří minoritů Matky Boží s kostelem Nanebevzetí Panny Marie	26
2.2.2 Premonstrátský klášter Nová říše s kostelem Sv. Petra a Pavla.....	28
2.2.3 Premonstrátský klášter Želiv s kostelem Narození Panny Marie.....	30
2.3 Zaniklé kláštery kraje Vysočina.....	32
2.3.1 Paulánský klášter s kostelem sv. Karla Boromejského, nyní blahoslavené Juliány Collalto	32
2.3.2 Bývalý konvent sester řehole sv. Augustina s kostelem sv. Františka a později sv. Kříže	34
2.3.3. Dominikánský klášter s kostelem Povýšení sv. Kříže	35
2.2.4. Bývalá kolej jezuitů s kostelem sv. Ignáce, seminářem sv. Michala a gymnáziem	35
2.2.5 Bývalý hospic kapucínů s kostelem Panny Marie Andělské	36
2.2.6 Bývalá jezuitská kolej a dům třetí probace jezuitů s kostelem Jména Ježíš a seminářem sv. Andělů s gymnáziem.....	37

2.2.7 Bývalý benediktinský klášter s kostelem Nanebevzetí P. Marie, dnes kostelem sv. Prokopa	38
2.2.8. Bývalý konvent kapucínů s kostelem Proměnění Páně, dnes farním.....	39
2.2.9 Bývalý cisterciácký klášter s kostelem Nanebevzetí Panny Marie	40
2.2.10 Bývalý benediktinský klášter Vilémov	41
3. Klášterní kostely	42
3.1.1 Kostel Nanebevzetí P. Marie, nyní Blahoslavené Juliány Collato.....	42
3.1.2 Kostel sv. Františka, později sv. Kříže.....	43
3.1.3. Kostel Nanebevzetí Panny Marie.....	44
3.1.4. Kostel sv. Ignáce z Loyoly.....	45
3.1.5. Kostel Povýšení sv. Kříže	46
3.1.6. Kostel P. Marie Andělské	47
3.1.7 Kostel sv. Petra a Pavla.....	47
3.1.8. Kostel Jménem Ježíš	48
3.1.9. Kostel Nanebevzetí Panny Marie, dnes bazilika sv. Prokopa.....	49
3.1.10. Kostel Proměnění Páně	49
3.1.11Kostel Nanebevzetí Panny Marie a sv. Mikuláše.....	50
3.1.12 Kostel Narození Panny Marie	50
3.1.13 Kostel sv. Václava.....	51
4. Návrh zájezdu	52
4.1. Doprava	52
4.2. Ubytování.....	52
4.3. Harmonogram zájezdu	53
5. Kalkulace ceny zájezdu	57
5.1. Kalkulace nepřímých nákladů.....	57
5. 2. Kalkulace přímých nákladů.....	63
5.3. Kalkulace celkových nákladů	64
Závěr	65
Seznam použité literatury	67
Knižní zdroje:.....	67
Internetové zdroje:	68
Přílohy.....	71

Seznam tabulek, obrázků a grafů

Tabulka 1: Členění mužských řádů	16
Tabulka 2: Fungující kláštery	26
Tabulka 3: Zaniklé kláštery kraje Vysočina	32
Tabulka 4: Seznam klášterních kostelů	42
Tabulka 5: Kilometrovné	57
Tabulka 6: Celková výše nepřímých nákladů	62
Tabulka 7: Vstupné	63
Tabulka 8: Celková výše přímých nákladů	64
Tabulka 9: Celkové náklady a prodejní cena zájezdu	64

Slovník termínů

Abatyše - někdy také Matka představená. Jde o představenou ženského kláštera u některých církevních řádů. Jejím úkolem je dbát na chod kláštera a dodržování příslušných pravidel řehole.

Ambit – klenutá chodba kolem čtvercového nebo obdélného rajskeho dvora, tvořící základní součást kláštera či kapituly.

Apsida – název pro kněžiště nebo jeho závěr, nejčastěji užívaný u románských staveb. Jedná se nejčastěji o půlkruhový útvar, přičleněný k chrámové stavbě.

Dormitář – společná klášterní ložnice, která byla později nahrazena samostatnými celami pro jednotlivé řeholníky.

Empora – vyvýšené místo nebo prostor v kostele, který je označován také jako tribuna. Prostor je oddělen od lodi a sloužil účasti na bohoslužbách pánům, šlechticům nebo členům řádu.

Fronton – štítový nástavec, nejčastěji trojúhelníkového tvaru, nacházející se nad oknem, portálem nebo rizalitem.

Kapitulní síň – shromažďovací prostor v klášteře nebo kanovnické kapitole, spojený s ambitem. Architektonicky a svojí výzdobou je často nejcenějším prostorem kláštera.

Kněžiště – prostor s hlavním oltářem, který je u orientovaných staveb směřován k východu. Od hlavní lodi je oddělený triumfálním obloukem.

Konvent – osazenstvo kláštera. V přeneseném smyslu i označení budovy kláštera.

Krypta – jde o polozapuštěný, na sloupy nebo pilíře klenutý prostor, nacházející se pod kněžištěm kostela. Byla určena pro kult světců, ale také jako hrobka.

Opat – představený mužského kláštera, volený doživotně jeho členy.

Oratoř – místnost nebo prostor nacházející se v přízemí či patře, zpravidla na boku presbyteria. Prostor je oddělen od ostatních věřících a má vlastní vchod. Sloužil buď panským a šlechtickým patronům kostela, nebo řeholníkům.

Refektář – společná klášterní jídelna.

Rizalit – jde o předsunutou část průčelí stavby po celé její výšce, která zdůrazňuje střed či kraje fasády.

Sakristie – prostor pro ukládání liturgických rouch, knih a nádob. Rovněž se v tomto prostoru převléká kněz.

Voluta – jde o dekorační architektonický prvek, nejčastěji ve tvaru spirály, který se objevuje na barokních i lidových stavbách, ionských hlavicích nebo konzolách.

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je význam zachovaných a zrušených klášterů na Vysočině a jejich význam pro cestovní ruch v regionu. Důvodů, které mne k výběru tohoto tématu směřovaly je hned několik.

Zprvce jsem si téma vybrala proto, že v současné době je na vzestupu tzv. sakrální turistika, tedy navštěvování kostelů, klášterů či poutních míst, která se netýká pouze věřících, ale i jedinců bez náboženského vyznání. Domnívám se, že jak Česká republika, tak i samotný kraj Vysočina mají, co v ohledu sakrální turistiky značný potenciál, který zatím čeká na objevení. Tento fakt podporuje i prezentace pana Mojmíra Mikuly (CzechTourism), která zazněla na loňském Fóru cestovního ruchu. Uvádí, že v ČR se nachází sto pravoslavných kostelů, dvě stě synagog, šest set šedesát evangelických staveb a zhruba šest tisíc sedm set římskokatolických staveb.[22] Na podporu této formy cestovního ruchu vznikají v rámci České republiky různé projekty. Příkladem může být celonárodní projekt „Magni – cesty s příběhem“ či například regionální projekty jako „Otevřené brány“ nebo „Po stopách opatů a rabínů.“

Dalším z důvodů výběru tohoto námětu byla marginalita jeho zpracování. Autoři, kteří se této problematice věnovali přede mnou, rozebírali sakrální turistiku obecně nebo se zaměřili na konkrétní církevní řád či poutní místo. Většina těchto prací byla zaměřena na Českou republiku jako celek. Ojedinělost mé práce tak lze spatřit nejen ve výběru určité sakrální památky – tedy klášterů, ale i oblasti – kraje Vysočina. Na tuto oblast jsem se zaměřila proto, že odsud pocházím, což mi umožnilo získat dostatečné množství informací k dané problematice.

Posledním důvodem mé volby byla skutečnost, že se zajímám o historii. Toto téma mi nabízí možnost blíže nahlédnout do dějin církevních staveb, ale i církve samotné, která byla dlouhá léta střediskem vzdělanosti.

Záměrem mé bakalářské práce je tedy zmapování historie nejen zachovaných, ale i zrušených klášterů v kraji Vysočina a následně vytvoření několikadenního putování po těchto památkách. Vedlejším cílem této práce by mohl být stručný průvodce po klášterních kostelech, který popisuje jejich historii a může sloužit nejen pro přípravu samotného průvodce zájezdu, ale i nabídnout cenné informace zájemcům o tuto problematiku.

Sakrální turistika je z velké části realizována převážně individuálně a většina cestovních kanceláří se na tento segment neorientuje či je tato nabídka zacílena na velká města. Tento fakt mne inspiroval k tomu, že praktická část mé bakalářské práce je věnována sestavení několikadenního putování po významných klášterech či jejich pozůstatcích v kraji Vysočina.

Bakalářská práce je rozdělena na dvě části. V první, tedy teoretické části, jsem se nejdříve zaměřila na obecné rozdělení církevních řádů a kongregací. Popisuji zde také pronikání církevních řádů na tehdejší území Čech. Zbytek teoretické části je potom věnován historii fungujících a zaniklých klášterů. Druhá, praktická část je věnována sestavení několikadenního putování po vybraných klášterech. Do tohoto putování jsem zařadila všechny fungující kláštery, nacházející se na Vysočině a několik bývalých klášterů, z nichž některé jsou veřejnosti přístupné například jako muzeum či výstavní prostory. Součástí praktické části je rovněž kompletně sestavená kalkulace přímých i nepřímých nákladů, společně s prodejní cenou zájezdu.

Při zpracování bakalářské práce jsem pracovala nejen s internetovými zdroji, ale také s knižními zdroji, které mi byly doporučeny vedoucím bakalářské práce. Do své práce jsem zařadila také osobní zkušenosti, plynoucí z návštěvy některých památek, zahrnutých v práci.

1. Církevní řády a kongregace

V této kapitole se věnuji obecnému rozdělení církevních řádů a kongregací a následnému rozčlenění řádů na mužské a ženské. Zároveň uvádím stručnou historii osidlování Čech církevními řády. Poslední část této kapitoly věnuji stručné charakteristice významných církevních řádů, které působily v oblasti Vysočiny. Tuto problematiku jsem do své práce zařadila především kvůli tomu, že s mojí prací úzce souvisí.

1.1. Základní rozdělení řeholních řádů

Obecně můžeme veškeré církevní řády dělit na dvě skupiny *řeholní instituce mužské* a *řeholní instituce ženské*. První skupina je tvořena řády, kongregacemi a společnostmi. Druhá skupina je tvořena řády, kongregacemi apoštolskými a kongregacemi diecézními, dle druhu schválení vyšším církevním úřadem a ústavy.

U většiny řádů znamená *první řád* (*primus ordo*), řád mužský a *řád druhý* (*secundus ordo*), označuje řád ženský. Třetí řád (*terciusordo*) pak označuje laiky. Od II. vatikánského koncilu označujeme řeholní řády pouze jako mužské a ženské, laická sdružení se označují jako terciáři.

Členové i členky řádu skládají slavné sliby, tzv. *vota sollemnia*, skládající se ze slibu poslušnosti, čistoty a chudoby a u některých řádů je přidáván i slib příslušnosti k určitému domu, či slib související s posláním řádu. Členové a členky kongregací a některých ústavů, skládají sliby jednoduché, tzv. *vota simplicia*, platné buď na věčnost, či pouze na určitou dobu.

Každý řád i některé kongregace mají svou řeholi, někdy může být společná pro vícero řádů a krom řehole má každý řád i vlastní statuta (souhrn nařízení). V římskokatolické církvi existuje pět hlavních řeholí. Jedná se o řehole sv. Basilia, sv. Benedikta, sv. Augustina, sv. Františka z Assisi a sv. Ignáce z Loyoly. V českých zemích působily s výjimkou basiliánů, výhradě řehole římskokatolického typu.

1.1.1 Mužské řeholní instituce

Mužské řeholní instituce můžeme rozdělit do tří základních skupin *mužské řády*, *mužské kongregace* a *mužské řeholní společnosti*.

Základní členění mužských řádů, je v následující tabulce doplněno některými příklady.

Tabulka 1: Členění mužských řádů

mužské řády	Příklady
rytířské řády	Němečtí rytíři, Templáři
Křížovníci	Křížovníci s červenou hvězdou, Křížovníci s červeným křížem
řeholní kanovníci	Augustiniáni, Premonstráti
mnišské řády	Benediktini, Cisterciáci, Celestini
žebравé řády	Dominikáni, Minorité, Kapucíni
řeholní klerikové	Kajetáni, Jezuité, Piaristé

Zdroj: Vlastní zpracování, 2014

Mužských kongregací existuje velké množství, a proto uvádím jen několik příkladů. Jedná se o Kataristy, Oratoriány, Salesiány či Školní bratry. Mužské řeholní společnosti pak reprezentují např. Verbisté.

1.1.2 Ženské řeholní instituce

Stejně jako mužské řeholní instituce můžeme i ty ženské rozdělit na *ženské řády* a *ženské kongregace, společnosti a ústavy*.

K ženským řádům patří například Johanitky, Karmelitky, Premonstrátky, Benediktinky či Klarisky. Druhou skupinu pak reprezentují například Vincentky nebo Milosrdné sestry sv. Karla Boromejského.

1.2. Historie osidlování Čech církevními řády a kongregacemi

Církevní řády se na našem území začaly usazovat v raném středověku a jejich zakládání bylo spjato s upevňováním středověkého českého státu, v poslední třetině 10. století a šířením křesťanství v dosud pohanských Čechách.

Za nejstarší řeholní instituci považujeme klášter benediktinek, zřízený na Pražském hradě u kostela sv. Jiří, v roce 973. Řeholnice sem byly povolány přímo z Říma. Později byly do řádu přijímány i příslušnice panovnických rodin a dalších velmožů. Úkolem prvních mnišských komunit bylo prohlubování a šíření křesťanství k širokým masám, což se téměř do poloviny 12. století týkalo pouze benediktinů, k nimž se ve 40. letech 12. století přidávají i kláštery řeholních kanovníků premonstrátů a cisterciáků. V souvislosti s křížovými výpravami do Svaté země vznikají v průběhu 12. a 13. století řády rytířské. Souběžně s nimi vznikají také řády křížovnické, kam řadíme řád sv. Jana Jeruzalémského, neboli johanity, kteří se u nás usídlili nejdříve a měli i nejhojnější zastoupení. Dalším rytířským řádem, který se na našem území usídlil roku 1200, byl Řád německých rytířů, jehož hlavním posláním byla obrana a šíření křesťanství, roku 1230 přichází Templáři.

Další řády proudily do Čech v souvislosti s novou myšlenkou církve, formulovanou na velkém lateránském koncilu roku 1139, která spočívala v osvobození církve z moci feudálů a tím zaujmutí místa skutečné autority tehdejší společnosti. Zastáncem této myšlenky se staly řehole premonstrátů a cisterciáků, které se přes Evropu, dostaly až do Čech. Zatímco staré řády byly zakládány a materiálně podporovány především výhradně panovnickou rodinou, nové řehole, vznikající ve 12. století, jsou zakládány převážně představiteli vyšší šlechty. Tyto řády dostávaly při založení konventu od svých zakladatelů rozlehlé pozemky, peníze, celé vesnice, dvory a dokonce i poddané. Majetek byl udržován hospodářskou i kolonizační činností, což vedlo k vytváření rozsáhlých a hospodářsky prosperujících řeholních společenstev, které patřily k největším pozemkovým vlastníkům v zemi.

Ve 13. století zaznamenáváme největší rozmach řeholních institucí, kdy se řeholníci usídlují v nově vznikajících městech a v některých případech se kláštery stávají i zakladateli nových vesnic a měst. Do roku 1300, bylo v Čechách a na Moravě založeno přes 180 konventů včetně menších řádových domů a z toho více než 70% bylo založeno ve 13. století, z nichž většina vznikala ve městech nebo sídlištích předměstského

charakteru. V této době se rozšiřují především mladší řády a starší jsou buď na ústupu, nebo stagnují. Tato stagnace se týkala především benediktinů a premonstrátů. V této době byl založen jediný řád českého původu Křižovníci s červenou hvězdou, hojně podporovaný panovníkem i významnými panovnickými rody.

Z nutnosti vyrovnání se se sociálními problémy středověké společnosti, se do popředí dostávají mendikantské (žebravé) řády, které vyhovují zejména kvůli své dokonalé organizaci, relativní ekonomické nenáročnosti, ale především díky svému poslání spočívající v přibližování církevního učení obyvatelům měst a ochraně čistoty víry. Tuto myšlenku v českých zemích naplňovali převážně dominikáni a minorité. Na rozdíl od starších řádů, umisťují tyto řády své kostely a konventy do živějších částí měst, jako např. tržiště. Mimo to do svého poslání zahrnují i péči o nemocné.

Příchod nových řádů a budování klášterů bylo násilně přerušeno nejdříve obdobím husitských válek, kdy po jejich skončení řada klášterů zanikla a nikdy nebyla obnovena. Menší oživení nastalo až za vlády Jiřího z Poděbrad, především zásluhou přísnější větve minoritů – observantů. Další ranou byla náboženská reformace, která byla zastavena až 30letou válkou. Po jejím skončení následovala rekatolizace společnosti, s čímž bylo spojováno upevňování katolické víry. Symbolem rekatolizace se v Čechách stali jezuité, kteří se zde začali usídlivat již v první polovině 16. století. Druhou vlnu největšího rozkvětu, zaznamenaly řeholní instituce po roce 1620, převážně díky podpoře Habsburků a místní katolické šlechty. V té době byly budovány nové domy a konventy ale byly i obnovovány starší kláštery.

Za vlády Josefa II. došlo k rušení nejen samotných klášterů, ale i církevních řádů a kongregací, což až na výjimky prakticky znamenalo jejich konec v českých zemích. Klášterní majetek byl většinou zabrán a převeden do tzv. náboženského fondu, který sloužil na nejrůznější účely ve prospěch náboženství. Nového významu nabyly v 19. a 20. století nově zakládané ženské řeholní kongregace, které se angažovaly v obětavé a náročné charitativní oblasti. Po roce 1948 byli obyvatelé klášterů převedeni do „normálního“ života, byli postaveni před soud, obviněni z velezrady a mnozí z nich skončili ve vězení či pracovních táborech. V současnosti přistupuje většina církevních institucí, fungujících v České republice do 50. let, k obnovení své činnosti.

1.3. Nejvýznamnější církevní řády Vysočiny

1.3.1 Benediktini

Tento řád je nejstarší organizovanou řeholí v Evropě založenou sv. Benediktem z Nursie, který žil nejprve jako poustevník v Subiacu a v roce 529 založil v Monte Casinu první konvent. Benediktinská řehole vyniká svou uměřeností, důrazem na stabilitu místa, souladem mezi kontemplativním (rozjímavým) životem a manuální prací a také tím, že důsledně vychází z Bible. Benediktini byli nejstaršími misionáři britských ostrovů, germánských kmenů, ale i Slovanů a jejich kláštery se stávaly důležitým centrem vzdělanosti i hospodářského života. Jsou rovněž zakladateli evropské civilizace a tvořili velkou reformní sílu středověké církve. Mezi hlavní povinnosti mnichů patří důsledná služba Bohu, poslušnost a pokora, usilovná a svědomitá práce.

Do Čech byl benediktinský řád uveden ctihodnou Mladou Přemyslovnou, která v roce 967 přivedla z Říma do kláštera sv. Jiří na Pražském hradě sestry benediktinky. Nejstarší mužský klášter v Břevnově byl založen v roce 993 pražským biskupem Vojtěchem Slavníkovcem a knížetem Boleslavem II. Mezi další významné kláštery v Čechách patřily Ostrov u Davle či Sázavský klášter. Na Vysočině působili benediktini především v Třebíči, kde pravděpodobně v roce 1101 vznikl jejich klášter a později bylo mnichy založeno i „vnitřní“ město Třebíč.

Mnoho konventů zaniklo v důsledku husitských válek, ty které se zachovaly, byly zrušeny za josefínských reforem a zbývající konventy pak zanikly v roce 1950. Poslední z benediktinských kongregací v České republice je Slovanská kongregace sv. Vojtěcha, založená v roce 1945. Tato kongregace se skládá z opatství v Břevnově, Rajhradě a Emauzích.

Znak benediktinů tvoří modré pole se zlatým patriarchálním křížem a heslo PAX (latinsky mír) na zlatém trojvrší. Oděv mnichů je tvořen černým hábitem s cingulem, černým škapulířem. U klášterů s přísnějšími pravidly doplňuje oděv i kapuce.

1.3.2 Premonstráti

Tento řád založil v roce 1120 sv. Norbert z Xanten v Prémontré na severu Francie, kde až do roku 1790 sídlil generální opat, nejvyšší představený řádu. Řád se velmi brzy rozšířil po celé Evropě a během 18. století podnikal misie i v Americe a Africe. V době svého největšího rozkvětu čítal na stovky kanonií, z nichž se dodnes zachovalo jen 31, z toho 4 fungují v České republice.

Do Čech přišli premonstráti přes kanonii Steinfeld u Kolína nad Rýnem a v roce 1140 byla olomouckým biskupem Jindřichem Zdíkem založena II. kanonie na Strahově. Na Vysočinu potom premonstráti pronikli v roce 1149, kdy vznikla kanonie Želiv - Narození Panny Marie a v roce 1596 vznikla kanonie Nová Říše u sv. Petra a Pavla. Jeden z konventů tohoto řádu byl umístěn dokonce i v Jihlavě.

Činnost řeholníků tohoto řádu se soustřeďuje především na rozvíjení vědecké a výchovné práce na školách všech stupňů. Od svého založení řád také vynikal v oblasti hospodářského podnikání. V 18. a 19. století působili mezi členy řádu např. Jan B. Dlabač, uznávaný historik umění či Karel R. Ungar, který se stal prvním ředitelem pražské univerzitní knihovny.

O většinu klášterů přišel řád za doby husitských válek, určitá část však byla obnovena během období rekatolizace v 16. století. Po likvidaci řádu v roce 1950 řád pokračoval v činnosti a tajně přijímal nové členy. V současné době existují v Čechách a na Moravě kanonie v Praze na Strahově, Želivě, Nové Říši a v Teplé.

Znak řádu je tvořen modrým štítem, který pokrývají zlaté či stříbrné lilie, dvě zkřížené zlaté či stříbrné pastýřské hole (opatské berle). Řeholním oděvem je potom bílý hábit se škapulířem a cingulem a bílý biret. Opat nosí biret fialový.

1.3.3 Dominikáni

Řád byl založen sv. Dominikem v roce 1216 a velmi rychle se šířil do západní Evropy. Do Čech přišli dominikáni po roce 1225 nebo 1226, kdy byl v Praze založen dominikánský klášter sv. Klimenta, Na Poříčí. Tento řád do Čech dva polští kazatelé, blahosla-vený Česlav a sv. Hyacint.

Na Vysočině působil tento řád především v Jihlavě, kde se řeholníci působili v letech 1247–1781. Vybudovali zde kostel sv. Kříže, vysvěcený v roce 1261. Bratři opustili město roku 1784, kdy zde byl zrušen jezuitský klášter, do kterého se po roce 1781 pře-sunuli.

Řád vznikl jako protiváha ke kacířským hnutím, která stála v rozporu s oficiálním uče-ním církve. Hlavním posláním řádu byla studijní, misijní a kazatelská činnost a jeho členové byli odkázáni na milodary. Dominikánské konventy vznikaly výhradně ve měs-tech a byly umístovány většinou na obvodu města při hradbách, díky tomu kláštery čas-to tvořili součást městského opevnění. Větší část konventů byla poničena za husitských válek a zbytek byl zrušen roku 1785 za reforem Josefa II..

Znak řádu tvoří stříbrno-černý plášť v stříbrno-černém poli. V bohatším provedení po-tom ve stříbrném poli černý plášť se zlatou hvězdou, ve spodním stříbrném poli černý pes s hořící pochodní v tlamě, který sedí na červené knize, nad ním je umístěna koruna s palmovou větví a lilie. Řeholní oděv tvoří bílý hábit, kožený pás s růžencem, bílý ška-pulíř s kapucí. Dále pak dlouhý černý plášť s kapucí. Laičtí bratři mají černý škapulíř s kapucí.

1.3.4 Minorité

Roku 1209 založil sv. František z Assisi řád minoritů, který se velmi rychle šířil po celé západní Evropě, ovšem již ve 13. století se řád začal štěpit. První větev tvořili přísnější následovníci sv. Františka, tzv. spirituálové a druhá větev byla reprezentována konven-tuály, což byli bratři souhlasící se zmírněním řehole. K definitivnímu rozdělení řádu došlo v roce 1517, čímž došlo k ustanovení dvou samostatných řádů, jedním z nich byl řád bratří menších konventuálů, kteří se označují jako praví minorité a druhým řádem byly všechny přísnější observance, které vytvořili jeden řád – františkány. Do českých zemí minorité pronikli již během života sv. Františka z Německa a počátky české pro-

vincie pochází z roku 1225, kdy se minorité usazují v Praze, kde později budují kostel sv. Jakuba. V Jihlavě působí komunita minoritů do roku 1800 na faře od Matky Boží, která sídlí v přilehlém klášteře, který byl založen v roce 1243.

Řád byl založen za účelem obrany proti kacířům a měl za úkol hájit správnost církevního učení, zdůrazňovat úctu ke kněžím a podřízenost papeži. Hlavním posláním řádu byla rovněž misijní, kazatelská a studijní činnost. Členové řádu podléhali naprosté chudobě a stejně jako u dominikánů, byli i jejich konventy budovány u městského opevnění či jinak ovlivňovali podobu středověkých měst. V současné době je hlavní náplní řeholníků, práce ve farnostech či péče o poutní místo Panny Marie na Cvilíně, vydávání časopisu *Immaculata*.

Konventy, kterým se podařilo přežít období husitských válek, přešly v 15. století k františkánům a část jich byla zrušena Josefem II.

Znak tvoří v černém poli zlatý, červený nebo černý kříž s paprsky, které vycházejí z mraků, před křížem jsou dvě zkřížené paže Ježíše a sv. Františka s červenými stigmaty. Oděv minoritů tvořil původně popelavý, později černý hábit s kapucí, bílým provazovým cingulem se třemi uzly a růžencem. Kněží nosí kolárek a černý biret.

1.3.5 Kapucíni

Jedná se o nejmladší odnož františkánů, založenou roku 1525 P. Matoušem z Boscia. Do Čech se dostali z Itálie pod vedením sv. Vavřince z Brindisy v roce 1599 a o rok později začali s výstavbou kláštera a kostela na Hradčanech. Od 17. století působil řád mimo jiné i v Jihlavě, jehož klášter s kostelem sv. Františka stával na místě nynějšího Horáckého divadla, v Třebíči nebo Náměšti nad Oslavou. Činnost kapucínů byla omezena a část konventů zrušena za Josefa II.

Kapucíni rovněž patří k žebravým řádům a od svého vzniku kladli největší důraz na modlitbu, zaměřili se na hlásání evangelia širokým vrstvám veřejnosti, dále se zaměřovali na duchovní správu v nemocnicích či věznicích. V současnosti dávají kapucíni duchovní cvičení a různé přednášky v televizi či rádiu. Někteří se zabývají překladatelskou činností.

Znak je tvořen červeným polem, na němž z mraků vystupují dvě zkřížené paže s červenými stigmaty, pravá ruka v hnědém rukávu, levá neoblečená. Za nimi je potom

zlatý patriarchální kříž. Oděv tvoří hrubý hnědý hábit s typickou dlouhou špičatou kapucí, od níž je odvozen název řádu, který je přepásán provazovým cingulem a velkým růžencem.

1.3.6 Jezuité

Jezuité neboli Tovaryšstvo Ježíšovo, vzniklo v období náboženské reformace, v roce 1534 v Paříži. Zakladatelem řádu je sv. Ignác z Loyoly. První členové řádu se zavazovali ke slibu chudoby a oddanosti římskému papeži. Řád se velmi rychle šířil Evropou a díky své důslednosti se stal nepohodlným řadě panovníků, což vedlo v roce 1773 k jeho zrušení. Řád byl zachován pouze v Prusku a Rusku, kde byl oficiálně uznán v roce 1801 a celosvětově pak znovu roku 1814.

Do Čech přišli jezuité v roce 1556, nejdříve do pražského Klementina. V 17. století přibyl i další koleje a rezidence, mimo jiné i v Jihlavě, kde byl mezi roky 1680 – 1727 vybudován jezuitský areál s kolejí, seminářem a gymnáziem na Masarykově náměstí. K tomuto areálu přiléhá kostel sv. Ignáce z Loyoly. Hlavní náplň řádu v Čechách byla rekatolizace obyvatel po Bílé Hoře. V současnosti působí v České republice řádové domy jezuitů v Brně, Děčíně, Kolíně, Olomouci nebo Praze. Dále na poutních místech Hostýn a Velehrad. Nejvýznamnější činností řádu je správa zmíněných poutních míst, pastorece studentů, výchova a vzdělávání.

Jezuité jsou řeholní klerikové, což znamená, že základ řádu tvoří kněží, skládající slib chudoby, čistoty a poslušnosti. Kromě toho, ještě skládají slib poslušnosti Svatému Otci. Důraz je kladen na osobní zbožnost, která se prohlubuje pomocí každoročního osmidenáctidenní duchovní cvičení. Od počátku se členové řádu věnovali výuce na školách, misijní činnosti, konali kázání, vypomáhali v duchovní správě či vedli vlastní fary. V současné době je řád spojován s bojem proti ateismu, s obranou práv a spravedlnosti v sociální oblasti.

Znak řádu tvoří zkratka IHS, tj. Iezus Hominis Salvator (Ježíš spasitel lidstva) s křížem nad a třemi hřebíky pod prostředním písmenem, v modrém nebo červeném poli. Celý znak je v plamenné aureole. Řeholní oděv není daný, platí pravidlo, že kněží se oblékají jako diecézní kněží dané země, ve které působí.

2. Klášter

Podle Ilustrovaného encyklopedického slovníku (1981; str. 35) za klášter považujeme uzavřené obydlí řeholních osob mnichů nebo řeholnic (mnišky, bekyně) v křesťanství a buddhismu. Obyvatelé kláštera jsou vždy ze stejného církevního řádu nebo sekty. České slovo klášter je odvozeno z latinského claustrum, tedy uzavřené místo. Z téhož latinského slova je odvozen i název klausura, která označuje část kláštera nepřístupnou druhému pohlaví. Pro obecné pojmenování kláštera se užívá slova konvent.

Některé řády a kongregace nesídlí v kláštorech, ale v budovách označovaných jako konvent, řeholní dům, rezidence nebo dle řádu jako jezuitská kolej, premonstrátská kanonie nebo templářská komenda.

První kláštery vznikaly už v Egyptě, na přelomu 3. a 4. století n. l. a od 5. století i v Evropě. K nejstarším klášterům v Čechách počítáme klášter benediktinek, zřízený na Pražském hradě u kostela sv. Jiří v 70. letech 10. století. Prvním mužským klášteřem byl benediktinský klášter v Břevnově, založený v roce 993. Nejstarším klášteřem na Moravě bylo Hradisko u Olomouce, založené v roce 1078, Opatovice (1086–1087) a třebečský klášter, budovaný v letech (1101–4). Nejstarší kláštery benediktinského, premonstrátského či cisterciáckého řádu, poznamenaly vnější podobu českých zemí a to jak hospodářskou činností, kterou utvářely tvář krajiny, tak sloužily jako významné strategické obranné body, sloužící politickým i vojenským záměrům panovníka.

Kláštery s postupem času pronikaly do všech oblastí lidského života a zároveň se stávaly středisky středověké vzdělanosti a místem výuky příslušníků panovnických rodin. Jejich nejvyšší představitelé se stávali diplomaty a předními poradci jednotlivých panovníků. Z klášterů také vzešla celá řada filozofů, teologů, ale i literátů. Rovněž v 11. - 14. století patřily k největším stavebníkům a tato stavební činnost se stala nedílnou součástí umělecké tvorby Čech. Svým zaměřením se staly oporou reakce a představitelem feudálního útlaku, proto často docházelo k jejich ničení v době lidových bouří, což se stalo především v době husitských válek. V této době bylo dobytých cca 170 klášterů a majetek byl až na výjimky rozkraden. Z této pohromy se značná část klášterů již nikdy nevzpamatovala a nebyla obnovena.

Po období reformace a o době osvícenství došlo v důsledku rušení klášterů k úpadku klášterního života. Rovněž v této době plnila řada klášterů i vojenský význam. Další výrazný útlum nastal ve druhé polovině 20. století, kdy komunistický režim zahájil pronásledování všech církevních řádů a kongregací, což mělo za následek jejich vymýcení, v důsledku čehož došlo ke zchátrání většiny klášterů, jejichž prostory byly využívány k jiným účelům, než za kterým byly založeny. V této době sloužily jako sklad krmiva pro dobytek či zde sídlila armáda. Řeholníci a řeholnice byli nuceně převedeni do civilní sféry. Po roce 1989 se začalo s obnovou některých klášterů a života v něm, ovšem vzhledem k malému zájmu o klášterní život, kde o proces velmi pomalý.

2.1. Architektura kláštera

Základní podoba klášterního komplexu byla do jisté míry určena regulemi jednotlivých řádů. Obecně platilo, že nejvýstavnějším objektem býval zpravidla klášterní kostel, ke kterému z boku přiléhá společně s obytnou budovou křížová chodba, obklopující rajský dvůr, kde se nacházela studna a kašna na mytí. Křížová chodba bývá spojena s kapitulní síní či další kaplí. V klauzuru se nachází dormitář nebo samostatné cely a refektář. V době baroka se pro představeným řádů budují zámekům podobné prelatury se sály a knihovnami, sloužící pro přijímání hostů. U některých mužských klášterů bylo budováno proboštství, kde sídlil probošt – duchovní vykonávající náboženské obřady. Další důležitou součástí kláštera byla i kuchyně a laický špitál, stojící mimo hradby a spojení s vnějším světem zajišťovala fortna s obydlím fortnýře.

Zatímco kláštery žebravých a kazatelských řádů, vznikaly především ve městech, benediktinské, premonstrátské a cisterciácké kláštery vznikaly na samotách či osadách, které byly dodatečně zbudovány v okolí kláštera. Tento fakt znamenal, že kláštery benediktinů, premonstrátů a cisterciáků měly i hospodářskou část s domy, sýpkami a stodolami.

Jednotlivé kláštery byly vybavovány pozemkovým vlastnictvím, vytvářející klášterní velkostatky. Některé kláštery se dokonce specializovaly na určité výrobní odvětví, za všechny jmenujme například proslulou uměleckořemeslnou výrobu reliéfně zdobených keramických dlaždic, které se věnovali benediktini v Ostrově.

2.2. Fungující kláštery kraje Vysočina

V kraji Vysočina se v dnešní době nacházejí pouze tři fungující, neboli živé kláštery. Jejich umístění a názvy zobrazuje Tabulka č. 2.

Tabulka 2: Fungující kláštery

Místo	Jméno kláštera
Jihlava	Klášter Bratří Minoritů Matky Boží s kostelem Nanebevzetí Panny Marie
Nová Říše	Premonstrátský klášter Nová říše s kostelem Sv. Petra a Pavla
Želiv	Premonstrátský klášter Želiv s kostelem Narození Panny Marie

Zdroj: Vlastní zpracování, 2014

2.2.1 Klášter bratří minoritů Matky Boží s kostelem Nanebevzetí Panny Marie

Klášter byl pravděpodobně založen krátce po vzniku města před rokem 1250, ačkoli nejstarší písemné doklady o minoritech pocházejí až z roku 1257. Budování kostela probíhalo v letech 1245 – 50. Klášter byl budován jako součást hradebního opevnění města na jihozápadním okraji města, protože zde se mohli řeholníci zaměřit na nově příchozí. Společně s kostelem sv. Jakuba Většího a dominikánským klášterem, tvořil tři strategické body, které kontrolovaly důležité přístupové cesty do města. Klášter vzkvátal v především v době předhusitské, což dokládá Pieta z doby po polovině 14. století, která později přesídlila do kostela sv. Jakuba Většího. V roce 1402 se klášter zapsal do dějin města, když místní mniši zabránili přepadení města loupeživými rytíři z okolí, kteří se přes hradby dostali za zdi kláštera. Památkou na tuto událost je realistická nástěnná malba Přepadení Jihlavy roku 1402, kterou najdeme na epistolní straně presbytáře konventního kostela. Po skončení husitských bouří klášter spíše upadal a počet řeholníků byl velmi nízký, ovšem již začátkem 15. století začal klášter díky podpoře katolických měšťanů opět vzkvátat. Ovšem v době náboženské reformace, kdy většina jihlavských obyvatel konvertovala k protestantismu, byli minorité vytlačeni na okraj dění ve městě. Díky nepřátelskému chování místních obyvatel, dokonce požádali minorité o ochranu městskou radu, což v roce 1574 vyústilo v rozhodnutí opustit klášter a proná-

jmout jej městu, které ovšem chtělo celý areál odkoupit. V klášteře zůstali pouze dva řeholníci, kteří byli v roce 1620 během stavovského povstání vyhnáni z města. Řeholníci se do města vrátili po bitvě na Bílé Hoře, ovšem i přes povolání bratrů z ciziny, se činnost rozvíjela pouze pozvolna.

V období josefínských reforem nebyl minoritský konvent na rozdíl od dominikánského řádu zrušen, ovšem jeho význam značně poklesl. Z konventního chrámu se v roce 1784 stal farní kostel, který spravoval farní kněz společně s pěti řeholníky. Po roce 1800 byla správa předána zpět minoritským bratrům, což trvá až do současnosti. Po roce 1948, kdy došlo k likvidaci řádu, využívaly konventní budovy různé vzdělávací instituce, např. v roce 1990 zde působila Rodinná škola u Matky Boží.

Při svém založení byl klášter tvořen jenom provizorní budovou a definitivní podoby nabyl v 80. letech 13. století, kdy byly původní dřevěné stavby nahrazeny kamennými stavbami. Z tohoto období pochází jižní křídlo ambitu rajskeho dvora a východní trakt, přiléhající k západní zdi presbytáře konventního kostela. Další stavební etapa počala v 80. letech 14. století, kdy bylo přistavěno západní a severní křídlo, čímž došlo k uzavření rajskeho dvora. Tato stavební etapa byla silně ovlivněna jihočeskou gotickou architekturou. V polovině 14. století postihl klášter ničivý požár, který poškodil nejen kostel, ale i klášter menších bratří, kde požár vypukl. Opraven byl především konventní kostel, rozšířený přístavbou dvou kaplí. První, zasvěcena sv. Václavovi druhá, byla zasvěcena P. Marii a sv. Anně, která byla v roce 1484 přistavěna k západní příčné lodi.

Zvláštností je osmiboká věžovitá zvonice, vybudovaná nad křížením podélné lodi a příčné lodi. Zvonice je vybudována bez vlastních základů a využívá pouze stávající nosné prvky, což je technický unikát. Je vybudována z cihel s orámováním, Její výstavba je dokladem vzdalování se zásadám řádových ustanovení, které u žebravých řádů klade důraz na skromnost staveb a také zakazuje budování věžovitých zvoníc.

Jižní křídlo kláštera bylo rozšířeno až do místa hradebního parkánu, který prochází areálem kláštera. Toto křídlo, dokončené počátkem 15. století, bylo zničeno pro obléhání města husity, stejně jako západní křídlo ambitu. Poté klášterní areál chátral, ale mezi lety 1499 – 1508 bylo přistoupeno k celkové rekonstrukci, během níž došlo k prodloužení presbytáře konventního chrámu o jedno klenební pole a pentagonální závěr. Klenba pochází buď z dílny Antonína Pilgramera, nebo od někoho z jihlavských Parlérů. V první dekádě 16. století byla ke kapli P. Marie a sv. Anny přistavěna další kaple, za-

svěcena v roce 1513 sv. Wolfgangovi, která dnes již neexistuje. Na přelomu 15. a 16. století bylo zaklenuto východní a severní křídlo ambitu s klenbou bez žeber a na konci 16. století byl zrušen hřbitov, vchod do konventního chrámu byl zastavěn sousedními domy, čímž zaniklo průčelí chrámu v okolní zástavbě ulice Matky Boží.

Významná přestavba, při níž klášter získal svou současnou podobu, spadá do období mezi roky 1730–36. Během této přestavby byl klášter zvýšen o 2. patro a jeho fasáda získala barokní vzhled. Do jižního křídla byly proraženy dva vchody, ten pravý je opatřen barokním portálem s letopočtem 1736, nad nímž se nachází plastický znak minoritů. Přestavba se dotkla i interiéru, kdy došlo k rozdělení kapitulní síně příčkou a zvýšení úrovně podlahy cca o metr. Refektář byl rozdělen na tři místnosti, které zastřešila barokní klenba. Rovněž byla obnovena i malba Přepadení Jihlavy Franzem Böhmischbröderem. Východní štítová zeď kláštera je při zemi osazena čtyřmi kamennými deskami s hlavičkami andělů, pocházející z někdejšího hřbitova. Další dvě desky potom nalezneme vpravo na závěru kostela. První kámen je ozdoben znakem minoritského řádu, druhý je potom znakem jednoho z představených zdejší komunity. Uprostřed zdí je umístěn kamenný kříž z 19. století. Z hlediska stavebně – architektonického byla poslední výraznou úpravou, výstavba nového severního vstupního průčelí.

2.2.2 Premonstrátský klášter Nová říše s kostelem Sv. Petra a Pavla

První zmínka o klášteře pochází ze spisu novoříšského probošta Adama Skotnického z roku 1211. Zakladatelem kláštera byl pravděpodobně Markvart z Hrádku s chotí Vojslavou, který přislíbil, že pokud se vrátí živý z válečné výpravy, založí klášter. Možnou zakladatelkou kláštera ale mohla být právě Vojslava, čemuž nasvědčuje fakt, že klášter byl původně obýván premonstrátkami a nikoli premonstráty. Jisté je, že klášter opravdu založil rod pánů z Hrádku, protože starý klášterní znak byl tvořen okřídlenou maršálskou holí, která vznikla chybným přenesením šikmého břevna s křídly, který se nachází ve znaku tohoto rodu.

Nově vzniklý konvent byl obsazen prostřednictvím kláštera, nacházejícího se v Zábrdovicích, čemuž nasvědčuje užití titulu „otec – opat“, jak se zábrdovický opat nazýval. Z kláštera v Dolních Kounicích pak patrně přišly první řeholnice, jejichž jména jsou nám stejně jako jména prvních proboštů neznámá. Prvními dochovanými jmény jsou

jména dvou proboštů, Hermanna z roku 1248 a Gotfrieda z roku 1257. Prvním významnější představenou byla v polovině 14. století Jitka.

K hospodářskému rozkvětu kláštera dochází již na počátku 14. století, kdy klášteru přibývají pozemky, jak jejich koupí např. dvory v Meziříčku nebo Nové Říši, tak i dary převážně od šlechtických dcer, vstupujících do kláštera. Rozkvět kláštera byl zastaven husitskými válkami, ovšem přesná rekonstrukce událostí z blízkého regionu není možná z důvodu chybějících podkladů. Víme ovšem, že klášter byl v letech 1423 a 1424 vyloupen a poničen husitskými vojsky. Roku 1430 byl klášter zničen vojsky Prokopa Holého, naštěstí jeptiškám se podařilo utéci do Telče, kde jim byla poskytnuta ochrana. Po skončení husitských nepokojů se řeholnice snažili získat zpět ztracený majetek, což se bohužel přes mnohé pokusy nepovedlo. Zánik ženského kláštera předznamenal rok 1596, kdy po smrti tří sester ze čtyř, musela převorka Anna Černická z Kácova z rozkazů nadřízených opustit klášter a odejít do konventu v Chotěšově.

O restauraci kláštera i rekatolizaci obyvatelstva se pokoušel probošt Adam Skotnický, jehož zprvu úspěšné pokusy, byly přerušeny třicetiletou válkou, když byl v roce 1619 opět vypleněn Kryštofem z Říčan. Kostel byl přeměněn na nekatolickou modlitebnu. V roce 1641 za Václava Plozara, došlo k definitivní transformaci na mužský konvent. V té době bylo do kláštera uvedeno sedm premonstrátů ze Zábrdovic. Dalším důkazem rozvoje kláštera bylo i udělení práva pontifikátu papežem Inocencem X., roku 1654, což je mimo jiné důkazem toho, že úloha kláštera v rekatolizaci regionu nebyla zanedbatelná. V roce 1733 byl klášter povýšen na opatství a kulturní vzestup pokračoval i za opata Jana Nepomuka Pelikána, který nechal v klášteře zřídit gymnázium, ale již v roce 1813 klášter znovu vyhořel. Při tomto požáru bylo poničeno přibližně šest tisíc svazků v klášterní knihovně.

Za heydrichiády v roce 1942 klášter obsadily jednotky SS a klášter byl přeměněn na sídlo Hitlerjugend. Řeholníci byli odvedeni nejdříve do Kounicových kolejí v Brně, odkud pak byli transportováni do Osvětimi, kde s výjimkou tří noviců, všichni zahynuli v plynových komorách. Mezi těmi, kdo zahynuli v Osvětimi, byli např. opat Pavel J. Souček, převor Vavřínek J. Novotný nebo novoříšský farář Zikmund J. Záběhlícký. Po roce 1945 byla zbylými řeholníky provedena snaha o obnovu řeholního života, ale již v roce 1950 byli řeholníci zatčeni komunisty a v zinscenovaném procesu byli odsouzeni k mnoha letům vězení a nucených prací. Objekt poté sloužil po čtyřicet let jako

vojenské skladiště.[6] Po roce 1989 byl klášter obnoven a v roce 1991 byl navrácen premonstrátům.

2.2.3 Premonstrátský klášter Želiv s kostelem Narození Panny Marie

Premonstrátský klášter v Želivě, který má za sebou skoro osmsetšedesátiletou historii, byl založen v roce 1139 pražským biskupem Otou, českým knížetem Soběslavem a jeho manželkou Adlétou. Původně sloužil sázavským benediktinským mnichům, kteří sem byli uvedeni v roce 1148, a které o deset let později vystřídali premonstráti, kteří přišli z porýnského Steinfeldu.

Za opata Gotšlaka, který vedl klášter po dlouhých 35 let, došlo k rozkvětu. Díky opatově snaze vznikly ženské premonstrátské kláštery v Louňovicích, Dolních Kounicích na Moravě nebo rakouském Perneggu nebo mužský klášter v rakouském Gerasu. O počátcích želivského kláštera toho není mnoho známo, jisté ale je, že v roce 1375 klášter postihl požár a následovala přestavba kostela v gotickém slohu. V období husitských nepokojů byl klášter vypleněn, ale premonstrátům se podařilo ukrýt v katolické Jihlavě. V důsledku těchto událostí se jihlavská fara sv. Jakuba stala na více než sto let sídlem premonstrátského konventu i opata. Díky tomu, že opat zůstal věrný katolické víře i za husitských válek, byl klášter i klášterní majetek zabaven a předán lipnickému pánu Burianu Trčkovu z Lípy, který opata i řeholníky vyhnal a část kláštera přestavěl na opevněné sídlo, nazývané Trčkův hrad. [5]

Premonstráti se do kláštera vrátili až v roce 1622, po dlouhých 155 letech, kdy strahovský opat Kašpar z Questenberka klášter vykoupil a tím objekt opět přešel do správy premonstrátů, kteří za účasti stavitele Giacoma Antonia de Maggi, přestavěli areál v raně barokním stylu. Roku 1712 byl klášter opět postižen požárem, který jej citelně poničil a renovační práce, na nichž se podílel i Jan Blažej Santini Aichel, se protáhly až do počátku 18. století. V té době se stal opatem Jeroným Hlína a při klášteře bylo zřízeno vyšší učení technické, později za jeho nástupce i konvikt pro studenty ze šlechtických rodin. Před zrušením v době vlády Josefa II., unikl klášter díky skutečnosti, že premonstráti převzali vedení gymnázia v tehdejší Německém Brodě. Konečnou novobaročnou podobu získal klášter po požáru v roce 1907.

Klášter vzkvétal i za dob první republiky a stále si udržoval status kulturního i duchovního centra regionu. Tento rozkvět přerušila druhá světová válka a po jejím konci ná-

stup komunismu. Premonstráti byli z kláštera vyhnáni v roce 1950 a na šest let zde vznikl internační tábor, kterým prošlo na 400 kněží, mezi kterými byli např. biskupové Otčenášek nebo Tomášek.[5] Po zrušení tábora v roce 1957 sloužil areál potřebám Psychiatrické léčebny, působící zde až do roku 1993. Během této doby došlo bohužel k mnoha necitlivým úpravám v interiérech kláštera, poničeny byly také klášterní zahrady. Areál byl navrácen premonstrátskému řádu v roce 1993 a jejich potřebám slouží i v současnosti. Klášter byl za pomoci státu i soukromých darů částečně upraven, v části objektu bylo zřízeno ubytovací a stravovací zařízení. Rovněž byl obnoven i provoz v klášterním pivovare. Bohužel stále velké množství prostor čeká na opravu. Klášter je v sezoně přístupný veřejnosti a je možné zde pořádat i soukromé oslavy, svatební hostiny či konference.

2.3 Zaniklé kláštery kraje Vysočina

V této kapitole se budu zabývat kláštery zaniklými, z nichž areály některých z nich byly přebudovány a slouží v nejrůznějších podobách i dnes. V tabulce je uveden abecední přehled jednotlivých klášterů s jejich umístěním i názvem.

Tabulka 3: Zaniklé kláštery kraje Vysočina

Místo	Jméno kláštera
Brtnice	Paulánský klášter s kostelem sv. Karla Boromejského a Blahoslavené Juliány Collalto
Doubravník	Konvent sester řehole Sv. Augustina s kostelem sv. Františka a později sv. Kříže
Jihlava	Dominikánský klášter s kostelem Povýšení sv. Kříže
Jihlava	Jezuitský klášter s kostelem sv. Ignáce
Náměšť nad Oslavou	Bývalý kapucínský klášter s kostelem Panny Marie Andělské
Telč	Bývalá kolej a dům třetí probace jezuitů s kostelem Jména Ježíš, se seminářem sv. Andělů a gymnáziem
Třebíč	Bývalý benediktýnský klášter s bazilikou sv. Prokopa
Třebíč	Bývalý konvent kapucínů s kostelem Proměnění Páně, dnes farním
Ždár nad Sázavou	Bývalý cisterciácký klášter s kostelem Nanebevzetí Panny Marie
Vilémov	Bývalý benediktýnský klášter Vilémov

Zdroj: Vlastní zpracování, MS Excel 2014

2.3.1 Paulánský klášter s kostelem sv. Karla Boromejského, nyní blahoslavené Juliány Collalto

Řád Paulánů měl na Moravě k dispozici dva konventy, první a také významnější, se nacházel ve Vranově u Brna druhý, právě v Brtnici. Oba konventy vznikly v počáteční fázi rekatolizace, která nastala po bitvě na Bílé Hoře. V roce 1623 přešlo brtnické pan-

ství po luteránském rodu pánů Brtnických z Valdštejna do rukou hraběte Collalta, ovšem o správu panství se starala jeho žena Bianca Polyxena z Thurnu. Proces rekatolizace sice zahájili jezuité, ale již v roce 1626 na jejich činnost navazují právě pauláni, kterým byl přislíben luteránský kostel, zasvěcený sv. Matoušovi, vybudovaný koncem 16. století Hynkem Brtnickým z Valdštejna, jako modlitebna s podzemní rodinnou hrobkou pro rod Brtnických. Paulánům se také dostalo slibu, že jim bude vystavěn klášter a zajištěny náklady na živobytí pro cca 12 řeholníků. S výstavbou kláštera a přestavbou kostela, se pravděpodobně započalo v roce 1629, kdy Bianca Polyxena slavnostně položila základní kámen. Za architekta byl zvolen italský stavitel Giovanni Pieroni.

Klášter je umístěn poblíž zámku, ale z Pamětní knihy městyse Brtnice i dalších pramenů vyplývá, že původně měl být klášter umístěn do dolní části obce, ovšem díky nevyhovujícímu podloží a možnosti zaplavení konventu, bylo od tohoto záměru upuštěno a klášter roku 1636 přemístěn na současné místo. Díky tomuto přesunu se výstavba značně protáhla a nově přestavěný kostel, zasvěcený Nanebevzetí P. Marie, byl paulány převzat až v roce 1641. Zakládací listina je datována 8. prosince 1644, kde Bianca Polyxena potvrzuje darování jistiny 25 000 zlatých, které měly sloužit k obživě řeholníků a na nákup nemovitých statků.

Díky zaplacení výpalného byl klášter ušetřen drancování švédskými vojsky, v roce 1645 a rovněž se mu vyhnul požár, který obec zachvátil v roce 1657. V této době převzal konventní kostel rovněž funkci farního kostela místo chrámu sv. Jakuba, který musel být opraven. Kvadratura přiléhající k jihovýchodnímu nároží kostela je prostou jednopatrovou budovou. Ambit, nacházející se v přízemí se otevíral do čtvercového nádvoří otevřenými arkádami. Stavbu měl na starost opět Giovanni Petruzzi, provádějící i přestavbu kostela. V roce 1675 byla na popud hraběte Antonína Collalta zahájena stavba špitálu, s čímž souvisí i existence klášterní lékárny, která byla nejstarší z jihlavského kraje. Lékárenská činnost a péče o nemocné, byla s řádem paulánů velmi často spojována. Dalším úkolem byla také starost o poutníky, putující do nedalekých Přibyslavic.

Další požáry, které zasáhly městys v letech 1727 a 1760 již klášter neušetřily. První z nich pravděpodobně nebyl tak ničivý, ale druhý požár zasáhl krovy kláštera i chrámu a pravděpodobně při tomto požáru zanikl konventní archiv. Klášter definitivně zanikl za josefínských reforem v roce 1784 a majetek byl následujícího roku rozprodán v dražbě. Objekt následně sloužil jako hospodářské zázemí panství a kostel sloužil jako skladiště.

Od roku 1801 sloužily budovy pro potřeby textilní manufaktury a dětský domov pro chudé dívky, pracující v manufaktuře. Celý objekt prošel na konci 20. století rekonstrukcí a slouží obytným účelům

2.3.2 Bývalý konvent sester řehole sv. Augustína s kostelem sv. Františka a později sv. Kříže

Historie obce Dubrovník, která se nachází ve východní části Českomoravské vrchoviny, je úzce spjatá s bývalým ženským klášterem sester augustiniánek. Klášter byl založen Štěpánem z Doubravníku na sklonku jeho života mezi roky 1228 – 31. První zmínky o něm však pocházejí z ochranného papežského privilegia z roku 1231.

Pro prvotní potřeby konventu byl využíván kostel sv. Františka z Assisi, který byl dokončen roku 1233. Pro své potřeby obdržel klášter od svého zakladatele a dalších příznivců, rozsáhlé nemovitosti, které se neustále rozšiřovaly. Již na počátku 15. století klášter disponoval majetkem ve více než čtyřiceti lokalitách nacházejících se v nejbližším okolí kláštera. Patrně v polovině 13. století byl vybudován konventní kostel, který současně sloužil i farním účelům a byl zasvěcen sv. Kříži, starší kostel sv. Františka se zachoval jako kaple. Role kláštera ještě zesílila ve 14. století, především díky pánům z Pernštejna, kdy příslušnice tohoto rodu i další urozené ženy z okolí, vstupovaly hojně do služeb kláštera. V roce 1410 obývalo klášter šestnáct řeholnic, v jejichž čele stála abatyše a klášter vykazoval čistě český charakter, což dokládají četné písemnosti, pocházející ze zdejšího kláštera.

V roce 1378 byl u kláštera zbudován špitál a v roce 1414 nejspíše nižší škola, ovšem v období husitských válek došlo k zániku kláštera. Důvodem k zániku mohla být příliš velká závislost na zakladatelském rodu. Jeptišky se po zabrání klášterního majetku Janem z Pernštejna uchýlily do katolického Brna. Konvent byl definitivně rozpuštěn ve 30. letech 15. století po neúspěšných snahách o navrácení majetku. Kostel sv. Kříže i nadále sloužil jako pohřební místo rodu Pernštejnů. Vilém II. ve své závěti stanovil, že klášter bude osazen mnichy řehole sv. Františka a uvažoval i o výstavbě kostelního chóru, ovšem záhy od tohoto plánu upustil. Na místě bývalého kláštera i kostela sv. Kříže byl v letech 1535–57 zbudován pernštejnský pohřební chrám.

2.3.3. Dominikánský klášter s kostelem Povýšení sv. Kříže

První písemná zmínka o přítomnosti dominikánů v Jihlavě pochází z roku 1257, kteří se usazují v severovýchodní části města, v blízkosti hradeb, jak bylo u žebravých řádů v tehdejší době zvykem.

Důležitou roli sehrál klášter v roce 1436, kdy se v jeho zdech jednalo o Basilejských kompaktátech, která byla téhož roku vyhlášena v Jihlavě a která ukončila období husitských nepokojů, jelikož mimo jiné povolovala husitům přijímání podobojí. V následujících letech sehrál klášter významnou roli ještě v roce 1449, kdy se zde sešli zástupci Jednoty poděbradské (požadující dodržování kompaktát) a Jednoty strakonické (reprezentovala zájmy českých katolíků). Roku 1513 bohužel klášter vyhořel a spolu s ním shořelo dalších šedesát městských domů. V důsledku požáru byli řeholníci vyhnáni z města a na jejich místo byli dosazeni noví členové řádu. V následujících letech se konvent potýkal nejen s hospodářským úpadkem, ale i s úpadkem kázně, což vedlo k tomu, že řeholníci konvent nakrátko opustili. Zpět se vrátili až po bitvě na Bílé Hoře, kdy se dominikáni podílí společně s jezuitou na rekatolizaci obyvatel. Za okupace města švédským vojskem mezi léty 1645-47 byl dominikánský kostel využíván k protestantským bohoslužbám a obývali ho pouze 3 řeholníci.

Za Josefínských reforem v roce 1781, byli řeholníci nuceni opustit klášter a přesunout se i s mobiliářem do prostoru zrušené jezuitské koleje, nacházející se v těsné blízkosti. Během tohoto stěhování byla přemístěna i unikátní monumentální dřevorezba z poloviny 14. století, tzv. Přemyslovský kříž. Definitivně byl řád i klášter zrušeny v roce 1784, majetek byl předán náboženskému fondu. V následujících 200 letech pak prostor kláštera i přilehlého kostela slouží armádním účelům. V roce 1991 byl celý areál, bez trojlodí navrácen dominikánům a po důkladné a citlivé rekonstrukci bylo uliční křídlo kláštera přebudováno na dnešní hotel Gustava Mahlera. Po celkové rekonstrukci byl klášter v roce 1995 opět vysvěcen.

2.2.4. Bývalá kolej jezuitů s kostelem sv. Ignáce, seminářem sv. Michala a gymnáziem

Bývalá jezuitská kolej byla založena polním maršálem Michalem Adolfem na místě třiadvaceti zkonfiskovaných domů. Jezuité byli poprvé uvedeni do města v srpnu 1625 a již od konce září zde začalo fungovat jejich gymnázium. Prvním rektorem byl jmeno-

ván P. Kašpar Pasternak. Seminář sv. Michala byl zřízen z nadace, kterou v roce 1623 založila Eva Marie Fleischová, budoucí abatyše v Salzburku, přestoupivší na katolickou víru. Zakládací listina koleje pochází z 21. listopadu 1627 a výstavba jezuitské koleje probíhala pod vedením architektů Jacopa Braschy a Tomáše Schoppera, v letech 1699 – 1713. Komplex byl rozčleněn středovým rizalitem s hlavním vchodem na dvě křídla. Severní křídlo zasahuje do Křížové ulice a jižní potom do náměstí, kde sousedí s kostelem sv. Ignáce.

Budova gymnázia se nacházela za kostelem, v upravených domech v dnešní Hluboké ulici a dnes slouží potřebám jihlavské knihovny. Výstavba gymnázia probíhala v letech 1720–27. Výuka na gymnáziu byla za švédské okupace nakrátko přerušena, ale díky zájmu švédských důstojníků o vzdělání svých synů, byla opět obnovena. Zdejší gymnázium navštěvovali především synové z významných jihlavských rodin a přilehlých měst (např. Polná, Pelhřimov, Třebíč). Zajímavostí je, že vysoký počet žáků pocházel také z katolické enklávy v Lužici. Významní členové řádu byli např. historiograf české jezuitské provincie Jan Miller, který zastával funkci zdejšího rektora v letech 1689–1701.

S výstavbou kostela se začalo v roce 1683 a v roce 1740 byl kostel slavnostně vysvěcen. V kolejním kostele byly v roce 1702 uloženy ostatky Augustina Strobacha, kterého společně s jeho spolubratry zabily na Mariánských ostrovech domorodci.

Poté, co byl jezuitský řád v roce 1773 zrušen, přešel celý areál v roce 1774 do majetku studijního fondu, ovšem nedlouho poté, byl komplex zabrán pro potřeby armády. Již v roce 1781 však armáda jižní část koleje opustila a vyměnila ji za dominikánský klášter. Bývalá jezuitská kolej se tak stala útočištěm dominikánů, kteří získali i kostel sv. Ignáce, který spravovali až do svého zrušení, v roce 1784. Po opuštění komplexu jezuity bylo severní křídlo předáno do správy armády a stalo se součástí tzv. Velkých kasáren. Jižní křídlo přešlo do soukromých rukou a později jej odkoupili premonstráti a od konce 2. světové války sloužil objekt potřebám veřejné knihovny.

2.2.5 Bývalý hospic kapucínů s kostelem Panny Marie Andělské

Tento hospic založil majitel panství Bedřich Vilém Haugwitz, který byl významným státníkem a rádcem Marie Terezie, která také udělila roku 1759 souhlas pro vybudování hospice. Hospic, budovaný v letech 1759–61 Bartolomějem Zindtnerem, obývalo asi osm řeholníků. Kostel byl kompletně dokončen až v roce 1772, ale již v roce 1768 byly

do zdejší krypty uloženy ostatky Viléma Haugwitze a jeho manželky. V kostele se nacházelo pět oltářů a vysvěcen byl olomouckým biskupem Freyenfelsem, který posvětil i oltář v kryptě. Klášter stál na poměrně netypickém místě, na okraji zámeckého areálu, bez vazeb na město.

Posláním zdejších kapucínů bylo konat česká kázání ve svém kostele a německá pak v kapli. Na přání Karla Viléma Haugwitze zde byla zřízena i škola pro chlapce, kterou zde kapucíni provozovali již v minulosti. Působení řádu ve městě ukončil v roce 1784 Josef II. O rok později byl hospic přeměněn na textilní manufakturu, která v polovině 19. století patřila k nejvýznamnějším vlnářským podnikům Moravy. Hospic byl zbořen a nahrazen čtyřkřídlovou částí továrního komplexu. Jediným pozůstatkem zdejšího hospice je pouze kostel, zakomponovaný do továrního komplexu. Textilní továrna zde funguje dodnes.

2.2.6 Bývalá jezuitská kolej a dům třetí probace jezuitů s kostelem Jména Ježíš a seminářem sv. Andělů s gymnáziem

O příchod jezuitů do Telče se zasloužila ovdovělá Františka Slavatová z Chlumu a Košumberka. Právě díky štědré finanční podpoře od této vdovy si mohl jezuitský řád ve městě vybudovat vlastní olej a dům třetí probace, který sousedil s kostelem Jménem Ježíš, seminář sv. Andělů a v neposlední řadě též gymnázium. Celý areál se nacházel v blízkosti zámku, kde musela hraběnka vykoupit několik budov. Základní kámen k jezuitské koleji byl položen hraběnkým osobním zpovědníkem P. Heinrichem Scholtzenem, roku 1651 a již v roce 1655 byli jezuité uvedeni do nového sídla, které tvořila trojkřídlová dvoupatrová budova jezuitské koleje okolo nepravidelného dvora a probační dům. Stavba se díky své monumentálnosti vymyká z okolní zástavby, nejen díky svému objemu, ale také svým strohým vzezřením. Prvním rektorem byl jmenován P. Leskovec.

V probačním domě se nacházela od roku 1657 lékárna a později tiskárna. Bohoslužby se zpočátku konaly ve farním kostele sv. Jakuba, protože v té době zde ještě nestál kostel Jménem Ježíš. Ve farním kostele byla jezuitům na příkaz hraběnky přistavěna samostatná sakristie a zřízena tzv. černá kaple, přibýly dva nové oltáře a vyklizená krypta měla sloužit výhradně zemřelým členům řádu. Základní kámen k jezuitskému kostelu byl položen pravděpodobně roku 1667 a budova byla vystavěna na místě staré školy

a fary. Seminář sv. Andělů byl zřízen v roce 1668 na základech středověkého parkánu. Byl založen na popud hraběnky Slavatové pro hudebně nadané žáky. Gymnázium bylo vystavěno v letech 1702–03 mezi kostelem a farou. V budově se nacházela i domácí kaple a divadelní sál. Mezi významné osobnosti působící v Telči patří např. tomistický teolog P. Jiří Peter, který později působil jako císařský vyslanec u švédského dvora. Po zrušení jezuitského řádu roku 1773 byla kolej zrušena a připadla státu, který zde o čtyři roky později zřídil kasárna a po roce 1883 zde fungovala dívčí měšťanská škola a muzeum. Dnes zde sídlí střední škola.

2.2.7 Bývalý benediktinský klášter s kostelem Nanebevzetí P. Marie, dnes kostelem sv. Prokopa

Tento klášter byl nejen významným náboženským, kulturním a hospodářským centrem, ale i významnou vojenskou pevností, byl založen pravděpodobně roku 1101 moravskými knížaty Oldřichem Brněnským a Litoldem Znojenským. Již během 12. století zřídili třebíčští benediktini poblíž Brna první probošství, odkud v průběhu 13. století intenzivně kolonizovali okolí severně a severovýchodně od Třebíče. Do držav kláštera se v 60. letech 13. století dostal i rozsáhlý majetek doubravnického kláštera. V 70. letech bylo benediktiny založeno „vnitřní“ město Třebíč s kostelem sv. Martina.

Jako první z klášterních staveb byl zbudován kostelík sv. Benedikta, vysvěcený v roce 1104, který byl pravděpodobně pouze provizorní. Definitivní stavba klášterního kostela započala pravděpodobně ve 20. letech 13. století, kdy byla vybudována bazilika zasvěcená sv. Prokopovi. V polovině 13. století došlo k dokončení klášterní kvadratury při jižní straně kostela. Budova kvadratury ovšem byla již od 16. století upravena na šlechtické sídlo, ovšem v budově dnešního zámku jsou její pozůstatky patrné. Součástí areálu byl také vnější rozlehlý areál opevněný několika věžemi, z nichž se dochovala pouze jedna, nacházející se ve zdi jihozápadního nároží zámku.

Rozkvět kláštera přerušily husitské války, kdy byl klášter pustošen nájezdy loupeživých rytířů a poté husitů. Klášter hospodářsky upadal, což vedlo k rozprodávání majetku, cenností i vsí patřících klášteru. V roce 1468 bylo město dobyto uherskými vojsky Matyáše Korvína, který místního opata Matěje sesadil a vyhnal benediktiny z kláštera. Jejich majetek byl panovníkem dán do zástavy Zdeňkovi ze Šternberka za majetek zabavený, králem Jiřím. Po Matyášově smrti připojil Vladislav Jagelonský třebíčské zboží

ke královské komoře a v roce 1491 byl majetek benediktinů přepsán na Viléma z Pernštejna. Klášter se tak proměnil ve šlechtické sídlo, jehož poslední majiteli byli Valdštejnové, kteří zámek vlastnili až do roku 1945. Dnešní podoba bývalé kvadratury je výsledkem barokní přestavby z let 1666–84, zahájenou na popud Františka Augustina z Valdštejna.

V současné době slouží budova potřebám Muzea Vysočiny Třebíč, kde si návštěvníci mohou prohlédnout pozůstatky klášterního ambitu. Bazilika sv. Prokopa, která je součástí kláštera, byla společně se židovskou čtvrtí a hřbitovem zapsána v roce 2003 na Seznam světového a přírodního dědictví UNESCO.

2.2.8. Bývalý konvent kapucínů s kostelem Proměnění Páně, dnes farním

O založení kapucínského kláštera se uvažovalo již v roce 1663, ovšem první řeholníci, mezi nimiž byli stavitelé P. Elzarius ze Slezska a P. Buchard z Prahy, byli do města uvedeni až v roce 1686. Klášter začal být budován v blízkosti kostela sv. Martina, kde se v bývalém obydlí bratrských duchovních řeholníci ubytovali. Plány na stavbu konventu byly dokončeny v roce 1687 a stavitelem se stal P. Jiří z Mnichova. Klášter byl budován v letech 1678–1693 na místě tehdejšího sboru Jednoty bratrské a záměr vystavět zde kostel symbolizoval definitivní vítězství katolíků ve městě. [2] Původní kostel byl zbourán a nahrazen novým, který byl zasvěcen sv. Salvátorovi. Se samotnou stavbou konventu se začalo v červnu téhož roku a dostavěn byl v roce 1691. Kostel byl vysvěcen olomouckým biskupem o rok později, kdy se zde také konala první mše.

K výrazným úpravám došlo v roce 1738, kdy byla v kostele zřízena oratoř, a v roce 1748 byl konvent rozšířen o další cely. V klášteře se nacházelo také filosofické studium. Klášter ušel zrušení za dob josefínských reforem, ale v roce 1784 se konventní kostel transformoval na farní a byla přistavěna farní budova. Věž u západní strany kostela byla vystavěna na náklady faráře v roce 1894. V polovině 19. století byl objekt zachvácen požáry, po nichž byl areál obnoven. Mezi léty 1945–48 zde našla útočiště Serafínská mládež, kde se zájemci připravovali na vstup do řádu. Definitivně byl konvent zrušen v roce 1950 a pokusy o jeho obnovu skončily neúspěchem. Klášter byl v roce 1991 navrácen kapucínům.

2.2.9 Bývalý cisterciácký klášter s kostelem Nanebevzetí Panny Marie

Klášter byl založen v roce 1252 společně s opatstvím Žďár. Na přání Přibyslava z Křižanova nechá klášter vybudovat jeho zeť Boček ze Zbraslavi. V roce 1252 jsou do areálu uvedeni první řeholníci, přicházející z Pomuku, které později doplnili řeholníci z Velehradu nebo z Waldsas. Po Bočkově smrti v roce 1255 se nejvýraznější donátorskou osobností kláštera stává jeho švagr Smil z Lichtenburka, který patřil k předním českým šlechticům. V roce 1253 byly položeny základy konventního kostela, založeného k počtě Nanebevzetí Panny Marie, kde byly uloženy ostatky rodu pánů z Obřan, pánů z Kunštátu a pánů z Lichtenburka.

Od svých počátků je klášter pod ochranou papeže i českých králů a vzkvétá až do období husitských válek, kdy je klášter v roce 1422 napaden a vypleněn husity. Cisterciáci patrně klášter stihli opustit a ukrýt se v Brně. K obnově chátrajícího areálu dochází v letech 1437–39 zásluhou Jiřího z Poděbrad a v roce 1462 bylo na základě rozhodnutí papeže Pia II. povoleno užívat zdejším opatům pontifikálie. V roce 1600 došlo k vyhracení sporů mezi opatem a olomouckým biskupem knížetem Františkem kardinálem, Dietrichsteinem, který rozhodl o tom, že Žďár bude připojen k biskupským statkům. Tento spor vyvrcholil v roce 1614, kdy klášter právně zaniká a stává se osobním majetkem biskupa. Cisterciáci jej získávají zpět v roce 1638 odkupem od Maxmiliána, synovce Františka kardinála Dietrichsteina.

O další rozkvět kláštera se v letech 1705–38 zasloužil opat Václav IV. Vejmluva, který patřil k nejvýznamnějším osobnostem v dějinách kláštera. Především jeho zásluhou byla provedena barokizace kostela i kláštera, slavným architektem Janem Blažejem Santinim – Aichlem. V roce 1737 byl areál postižen ničivým požárem, po němž byl areál opět obnoven, ale v roce 1784 poškodil opravený areál i s kostelem úmyslně založený požár, který bohužel donutil posledního opata Steinbacha požádat o zrušení kláštera. Kostel byl opraven a roku 1786 byl prohlášen za farní. Panství cisterciáků se stalo šlechtickým sídlem, jehož posledními majiteli byl rod Kinských.

Rodině Kinských se panství navrátilo v majetkových restitucích po roce 1989 a kostel Nanebevzetí Panny Marie a sv. Mikuláše, byl po vyvlastnění komunisty, v roce 1952, navrácen roku 2004. Kostel prošel v letech 2005–2008 rekonstrukcí. V současnosti areál nabízí mnoho zajímavých expozic, z nichž jedna je věnována Janu Blažejovi Santinimu

Aichlovi. Funguje zde Galerie Kinských se stálou výstavou barokního umění ze sbírek NG v Praze apod. [23]

2.2.10 Bývalý benediktinský klášter Vilémov

Historie osidlování oblasti v okolí Vilémova, je úzce spjata s činností benediktinů, kteří zde v roce 1119 založili klášterní areál, patřící k jednomu z největších ve střední Evropě. V blízkosti klášterního areálu vzniklo i hrazené městečko. Za zakladatele kláštera je považován opat Vilém, od jehož jména dostalo městečko svůj název Vilémov. Místní mniši prosluli tím, že se živili převážně rybami a žábami.

Konec kláštera byl předznamenán nejdříve v roce 1278, kdy byl klášter vypálen vojsky Rudolfa Habsburského, ovšem k definitivnímu zániku kláštera došlo v roce 1421, kdy byl klášter vypálen husity, po jejichž nájezdu z kláštera zbyly pouze ruiny a již nikdy zde nebyl klášterní život obnoven. Na základech kláštera byla v roce 1578 pevnost, později přestavěna na renesanční zámek. Roku 1684 se Vilémov stal majetkem hraběte Caretta de Millesima, markýze ze Savony, který dal zámek rozšířit a později se zasloužil o nynější barokní podobu zámku. Stavbou byli pověřeni italští architekti, z nichž nejvýznamnější byl Francesco Caratti, který navrhl právě fasádu zámku. Po vymření roku Carretto de Millesimo, v roce 1852 se zámek stal majetkem Františka Václava Reiského z Dubnic.

Za druhé světové války byl zámek obsazen nacisty a jeho obyvatelé byli vyhnáni. Po válce byl zámek Reinským vrácen, ovšem již v roce 1948 jím byl opět zabaven, tentokrát komunisty. Bohužel v této době byla veškerá umělecká díla a rodinný majetek, nacházející se v zámku, rozkradena nebo odvezena. Až do roku 1991 sloužil areál zámku potřebám chlapecké internátní školy. Po roce 1991 byl zámek navrácen rodině Reiských z Dubnic, kteří se postarali o zrestaurování a obnovu celého areálu. Dnes zde sídlí soukromá společnost, která v areálu pořádá konference oslavy či jiné události. [4]

3. Klášterní kostely

První kapitola praktické části je věnována klášterním kostelům, které jsou zde zařazeny z důvodu ucelené přípravy průvodce na případný zájezd.

Tabulka 4: Seznam klášterních kostelů

místo	kostel	Řád
Brtnice	Kostel Nanebevzetí P. Marie, nyní Blahoslavené Juliány Collato	Pauláni
Doubravník	kostel sv. Františka, později sv. Kříže	sestry řehole sv. Augustina
Jihlava	kostel Nanebevzetí P. Marie	Minorité
Jihlava	kostel sv. Ignáce z Loyoly	Jezuité
Jihlava	Povýšení sv. Kříže	Dominikáni
Náměšť nad Oslavou	kostel P. Marie Andělské	Kapucíni
Nová Říše	kostel sv. Petra a Pavla	Premonstráti
Telč	kostel Jménem Ježíš	Jezuité
Třebíč	kostel Nanebevzetí P. Marie, sv. Prokopa	Benediktinů
Třebíč	kostel Proměnění Páně	Kapucíni
Žďár nad Sázavou	kostel Nanebevzetí Panny Marie a sv. Mikuláše	Cisterciáci
Želiv	kostel Narození Panny Marie	Premonstráti
Vilémov	kostel sv. Jakuba	Benediktini

Zdroj: Vlastní zpracování, MS Excel 2014

3.1.1 Kostel Nanebevzetí P. Marie, nyní Blahoslavené Juliány Collato

Konventní chrám vznikl v 16. století na přání Hynka Brtnického z Valdštejna, přestavbou původní goticko-renesanční evangelické modlitebny, zasvěcené sv. Matoušovi. Původní evangelická modlitebna zároveň sloužila jako rodová hrobka. Nový kostel byl vysvěcen v roce 1641 a jeho architektem byl Giovanni Battista Pieronni, hlavním stavitel byl jmenován Giovanni Petruzzi.

Během přestavby byl půdorys kostela doplněn o dvě postranní kaple, díky čemuž získal kostel půdorys kříže, v čele se nachází kněžiště se sakristií a oratořemi. Součástí chrámu bylo osm oltářů, hlavní z nich byl zasvěcen P. Marii Nanebevzaté. Interiér kostela zdobí

štukové dekorace. Průčelní věž se nachází nad lehkou arkádou, tvořící vstup do kostela. V roce 1784 byl kostel odsvěcen a sloužil dlouhá léta jako skladiště, nového vysvěcení se kostel dočkal v roce 1831, kdy byl zasvěcen blahoslavené Juliáně Collalto. Původní barokní hlavní oltář byl v roce 1914 nahrazen novým, v secesním stylu. Dnes funguje jako filiální kostel brtnické farnosti. [7]

3.1.2 Kostel sv. Františka, později sv. Kříže

Nynější kostel nacházející se v Doubravníku je již třetí v pořadí. První zmínka o kostele pochází z roku 1208, tehdy byl kostel zasvěcen sv. Františkovi. Nový konventní kostel, zasvěcený sv. Kříži byl vybudován pravděpodobně v roce 1233 a sloužil zároveň farním účelům. Starší kostel sv. Františka byl zachován jako kaple. Kostel byl vypálen za husitských válek a s jeho obnovou začal mezi roky 1535–1557 Jan z Pernštejna. Tehdy byl kostel přestavěn v pozdním gotickém a renesančním stylu, do kostela se chodilo bočním vchodem a v jižní části kostela stojí samostatná věž se zvonící. V roce 1557 byl kostel vysvěcen olomouckým biskupem. Dnešní barokní podobu kostel získal až koncem 18. století. Vchod do kostela je zdoben klenutým renesančním portálem.

Vnější stavba kostela je pozdně gotická, kazatelna, portál, zábradlí před kněžištěm a kůr spadají do renesančního slohu a oltáře s lavicemi jsou ve slohu barokním. Dnešní kostel je trojlodní stavbou z bílého pernštejnského mramoru. Lodi kostela jsou rozděleny pěti páry mramorových sloupů bez hlavic, které přechází v postranních lodích v křížovou klenbu, hlavní loď je potom zaklenuta síťově.[8]

V interiéru kostela je cenná především renesanční kazatelna a varhany, které byly zhotoveny v roce 1760 brněnským měšťanem Janem Výmolou. Původní oltářní výzdoba není známa, dnešní hlavní oltář pochází z let 1781–86 a pochází z dílny brněnského sochaře a architekta Ondřeje Schweigla. Je zdobený obrazem Nalezení sv. Kříže od malíře F. A. Maulpertsche. K oltáři přiléhají sochy sv. Petra se sv. Maří Magdalenou na straně jedné a sv. Pavla a sv. Veroniky na straně druhé. V kostele se nacházejí ještě čtyři postranní oltáře. Ve zdech kněžiště je zazděno šest náhrobních kamenů a dva náhrobky jsou umístěny v dlažbě. Pod presbytářem je umístěna hrobka pánů z Pernštejna, ale dnes je prázdná, neboť v roce 1645 ji vykradli Švédové, kteří cínové a stříbrné rakve odvezli jako válečnou kořist a ostatky vysypali na zem. Dnes kostel slouží jako kostel farní. [9]

3.1.3. Kostel Nanebevzetí Panny Marie

Kostel byl postaven krátce po roce 1250 a je tak nejstarším minoritským kostelem v Čechách. Jedná se o trojlodní stavbu s dlouhým kněžištěm, která je poněkud nezvykle orientována na jih, k rodišti zakladatele minoritského řádu, sv. Františka z Asissi. Architektura kostela je silně ovlivněna rakouskými cisterciáckými stavbami. Hlavní vchod se nachází na severní straně z Ulice Matky Boží.

Po požáru v roce 1353 došlo k výrazné změně kostela a při opravách byl interiér kostela obohacen malbami jako například obrazy Ukřižování, postava Donátorky nebo výjev posledního soudu. V polovině 14. století byla patrně zbudována typická osmiboká zvonice, která je unikátní především tím, že nemá vlastní základy, ale nachází se nad křížovým dvorem, a která tvoří typický poznávací znak kostela. V této době byla zbudována i kaple sv. Václava s křížovou klenbou složenou z drobných žeber z pálené hlíny, která byla začátkem 18. století nově zasvěcena Panně Marii Pomocné.

Kostel byl pravděpodobně poškozen při přepadení města v roce 1402. Tuto událost zachycuje nejslavnější freska kostela, nacházející se na pravé straně kněžiště, nazvaná „*Přepadení Jihlavy v roce 1402*“, pocházející ze začátku 15. století. Na základě historického a umělecko-historického průzkumu, z roku 1994, který provedl dr. Hoffmann a prof. Probil, byla původní malba nejstarší známou vedutou Jihlavy a rovněž nejstarším vyobrazením středoevropského města. K dalším stavebním úpravám dochází na přelomu 15. a 16. století ve stylu pozdní gotiky, kdy byla údajně přistavěna předsíň před hlavním vchodem. Do této doby spadá také vznik nástěnného obrazu „*Majestatas Domini*“ (Žehnající Kristus), nacházejícího se na východní straně západního pilíře vítězného oblouku. Na konci 16. století bylo na místě zrušeného hřbitova postaveno několik měšťanských domů, které společně s kostelem tvořily souvislou zastavěnou řadu. Tím kostel pozbyl své dominantní postavení. V roce 1569 byl pro účely kostela ulit zvon, zdobený reliéfy Malé Kalvárie, Trůnícího Boha Otce a nápisovým vlysem.

Poslední přestavba proběhla v 18. století, kdy kostel dostal svou nynější barokní podobu, tyto úpravy vedl stavitel jezuitského areálu Jacopo Brasha. Tato přestavba se týkala především nového vchodového průčelí, ozdobené plastikami světců z dílny Václava Kovandy. Ústřední nika je osazena plastikou Panny Marie, dále je to pak sv. František z Assisi, sv. Antonín Paduánský, sv. Řehoř a sv. Augustin. Nad vchodem je umístěn

znak minoritského řádu. Od roku 1784 až dodnes má kostel statut farního kostela. Kostel byl do rukou minoritů i s přilehlým areálem majetkem minoritů od roku 1989.

V interiéru kostela stojí za zmínku tři pozdně gotické plastiky světic – sv. Kateřiny Alexandrijské, sv. Barbory a sv. Markéty, umístěné v pravé zdi kněžiště. Dále renesanční kříž na oltáři, pocházející z poloviny 16. století nebo barokní kazatelna od Jana Jiřího Schaubergera, který navrhl i hlavní oltář s obrazem Nanebevzetí Panny Marie, který namaloval Jan Jiří Etgens.

3.1.4. Kostel sv. Ignáce z Loyoly

Jedná se o jednolodní stavbu, s kněžištěm s plochým závěrem se třemi páry bočních kaplí a dvouvěžovým průčelím. Kostel byl první stavbou tehdejšího jezuitského areálu a byl budován mezi roky 1683–1689 stavitelem Jacobem Braschou. První bohoslužba se zde konala v roce 1689, ovšem kostel byl vysvěcen až v roce 1740. K severní straně kostela přiléhá budova bývalé jezuitské koleje.

Dvouvěžové průčelí kostela je tvořeno širokým rizalitem zakončeným trojúhelníkovým štítem, je členěno horizontálně dvěma římsami do dvou etází. Vertikálně je členěno pilastrovým řádem, zakončeným korintskými hlavicemi. V průčelí se nachází tři řady nik, vyplněné plastikami světců, jejichž autorem je Antonio Laghi. V horní řadě, zleva jsou to plastiky sv. Aloise, sv. Ignáce z Loyoly, sv. František Xaverský a sv. Stanislav Kostka, prostřední řada – sv. Josef a sv. Jan Křtitel. Dolní řada je v současnosti prázdná, ale v dřívějších dobách zde stávaly plastiky sv. Petra a Pavla. Mezi nimi pod balkonem byla umístěna socha Panny Marie. Před dolním oknem je mělký balkon s balustrádovým zábradlím, nad horním oknem se v ozdobné štukové kartuši nachází iniciály IHS, které znamenají *Iesum Habemus Socium* (*Ježíš je náš společník*) a které jsou rovněž znakem jezuitů. V posledním štítu kostela jsou v plastickém věnci umístěny hodiny, dnes již nefunkční. Hranolové věže s půlkruhovými okny, nacházející se nad nárožími, jsou zavřeny cibulí s lucernou, makovicí a křížem. Zajímavostí je, že ve věžích se nenacházejí zvony, které byly zabaveny a roztaveny, nejprve za 1. světové války a v roce 1942 znovu.

V interiéru kostela vyniká především překrásný iluzivní hlavní oltář pocházející z roku 1766, jehož autory byli jezuitští laici, malíři A. Lauterer a J. Kramolín, nefigurální část oltáře je potom dílem A. Noldingera z Prahy. Dále rozměrná nástropní iluzivní freska

Františka Töppera, zobrazující nebeskou sféru. Štuková výzdoba kostela je dílem Giovanniho Battisty Brentaniho a Pietra Antonia Karoffeho. Na hlavním oltáři je umístěn obraz sv. Ignáce. V kapli na pravé straně oltáře je umístěna plastika Piety, pocházející ze 14. století, řadící se do okruhu tzv. krásného českého slohu. Pod barokní kazatelnou s alegoriemi Víry, Lásky a Naděje pocházející z roku 1771, je umístěna mosazná pamětní deska, věnovaná Petru Schmilauerovi ze Smilova, který patřil k mecenášům místních jezuitů. V roce 1732 byly do kostela umístěny varhany, které byly v roce 1887 přestavěny.

Kostel byl po 2. světové válce několikrát opravován, naposledy v roce 1992, kdy byla nově oplechována střecha kostela a rovněž byla opravena fasáda a restaurace se dočkaly i sochy v průčelí a štuková výzdoba v interiéru. Dnes je kostel díky výborné akustice využíván k pořádání koncertů duchovní hudby.

3.1.5. Kostel Povýšení sv. Kříže

Výstavba kostela, nacházejícího se v severovýchodní části jádra města, spadá do počátku 2. poloviny 13. století a probíhala v duchu francouzské gotiky. Vysvěcen byl pravděpodobně v roce 1261, tím se řadí k nejstarším dochovaným stavbám Jihlavy a představuje rovněž jednu z prvních ryze gotických staveb na území Čech.

Z nejstarší stavební etapy pravděpodobně spadá presbytář a obvodové zdivo, které má téměř čtvercový půdorys, zastřešený plochým trámovým stropem. Při požáru v roce 1353 byl kostel značně poničen a při jeho opravách bylo trojlodí zaklenuto křížovou klenbou s žebry a vysokou gotickou střechou s věží, dále bylo na vnější stranu severní zdi přistavěno šnekovité schodiště. V průběhu 15. století byla přistavěna dnes již neexistující kaple sv. Barbory. Kostel byl opakovaně poškozen při požárech v letech 1513 a 1525, kdy kostel nejspíše přišel o střechu i věž a jeho renovace již proběhla v renesančním slohu. V následujících letech kostel i celý klášterní areál chátral, jednak v důsledku chybějících peněžních prostředků, ale také díky postupující reformaci a přístupu obyvatel k dominikánům. Po obsazení města Švédy byla kostelu dokonce stržena střecha. Za josefínských reforem byl kostel v roce 1781 odsvěcen a později předán armádě, která kostel přeměnila na skladiště. Díky necitlivým úpravám, došlo ke zničení unikátního prostoru kostela. Při těchto úpravách byla v kostele vyzděna příčka, která oddělila kněžiště od trojlodí, díky špatné statice byla odstraněna

i gotická klenba a gotická okna byla zazděna. Kostel armádním účelům sloužil až do konce 2. světové války. V letech 1947–49 došlo k regotizaci kostela podle projektu akademického malíře Švarce a následně byl objekt předán Československé církvi husitské, ale již v roce 2005 přešel kostel do vlastnictví města Jihlavy, které se zasloužilo o jeho rekonstrukci, jejíž první etapa skončila v roce 2010, kdy byla odstraněna zeď rozdělující kostel.

Ve vstupním průčelí kostela je zachovaný velmi cenný sloupkový odstupňovaný portál a tři vysoká lomená okna s raně gotickými kružbami. V presbytáři byly odkryty gotické figurální fresky a na klenebních polích chrámové zdi lze najít pozůstatky renesanční výmalby. V průčelním tympanonu je umístěna reliéfní kompozice s otevřenou knihou a kalichem, stojícím na sloupcích knih. Nachází se zde také výrazný nápis: MISTR ZDE JEST A VOLÁ TEBE. JAN. 11. 28 – jedná se o verš z Nového Zákona.

3.1.6. Kostel P. Marie Andělské

Budova kostela je jedinou připomínkou kapucínského kláštera, viz kapitola 2.2.5. Bývalý kapucínský kostel byl postaven pravděpodobně v roce 1766 a o rok později byl vysvěcen. Tehdy se zde nacházely čtyři oltáře, pravděpodobně pouze provizorní. V kostelní kryptě byla uložena těla zakladatele kláštera hraběte Haugwitze a jeho ženy. Kámen a dřevo na oltáře bylo dovezeno v roce 1769 a z této doby také pocházela i Křížová cesta. Roku 1772 získal kostel definitivně dokončen a společně s pěti oltáři byl opět slavnostně vysvěcen olomouckým biskupem. Jedná se o jednolodní stavbu s pravoúhlým presbytářem. Kostel dnes již neslouží svým účelům a je součástí továrního komplexu.

3.1.7 Kostel sv. Petra a Pavla

Konventní kostel je s klášteřem spojen pomocí spojovací chodby a s jeho stavbou se započalo v roce 1676 pod vedením Pavla Weinberga na místě původního kostela z roku 1504. Ještě před svým dokončením vyhořel, a proto se dokončovací práce protáhly až do roku 1683, pod vedením Bartoloměje Hasslera.[6] Jedná se o jednolodní barokní stavbu se dvěma kaplemi a obdélníkovým kněžištěm. Kostelu dominuje mohutné vstupní průčelí se dvěma kvadratickými věžemi, které jsou zakončeny hruškovitými báními. Horizontálně je členěno průběžnou římsou, která odděluje zvonová patra věží, svírající

volutový štít s frontonem a nikou, kde je umístěna socha Panny Marie. Věže zdobí hodinové číselníky. Uprostřed spodní části průčelí se nachází vstupní portál s pilastry, které nesou členitou římsu. Nad portálem je umístěno okno s kněžským ornátem, po jehož stranách se nachází niky se sochami sv. Augusta a sv. Norberta.

Interiér kostela zdobí překrásná iluzivní výmalba s klenutými freskami, kterou zhotovil mezi léty 1766–1767 Johann Lukas Kracker, který byl členem vídeňské akademie. Nad pilíři kněžiště jsou čtyři figurální alegorie Evropana, Asiata, Afričana a Američana, které symbolizují tehdy známé světadíly, kde bylo kázáno evangelium. V klenbě presbytáře je znázorněno předávání klíčů od Nebeského království sv. Petrovi. Hlavní loď je potom zdobena freskou znázorňující duchovní proměnu člověka Šavla z Tarzu na cestě do Damašku. Nad hlavním oltářem se potom nachází vzácný obraz sv. Petra a Pavla od benátského malíře Adama Enze z roku 1705.[6] Dále jsou zde cenné chórové lavice z roku 1696 a zejména kazatelna z přelomu 17. a 18. století hojně zdobená figurálním i rostlinným dekorem. Nejstarším obrazem v kostele je milostný obraz Panny Marie, který zázračně přežil požár v roce 1683. Cenné jsou rovněž varhany z let 1764–65, které pochází od novoříšského varhanáře Bedřicha Semráda. V kapli Panny Marie Bolestné se nachází ostatky sv. Kandidy.

3.1.8. Kostel Jménem Ježíš

Jedná se o barokní kostel postavený mezi roky 1663–67, založený hraběnkou Slavatovou. Jde o jednolodní stavbu s bočními kaplemi, užším presbytářem a dvěma věžemi, které celé stavbě dominují. Věže kostela jsou vysoké skoro 39 metrů a spojovací krček mezi oběma věžemi sloužil pro potřeby meteorologického pozorování, které zde prováděl například Antonín Strnad (1746 -99), považovaný za zakladatele meteorologického pozorování v pražském Klementinu. Věže kostela zdobí zvony Umíráček a Václav Marie. Netypické je, že průčelí stavby je orientováno ve směru městských domů. Kostel má bohatou štukovou výzdobou, typickou pro jezuitské stavby. Hlavní oltář je zdoben obrazem, znázorňujícím adoraci Nejsvětějšího Jména Ježíš. Sochy na oltáři znázorňují sv. Petra a Pavla. V chrámu se nachází ještě 6 bočních oltářů. Pod kostelem se nachází krypta, kde jsou pohřbeni významní členové jezuitského řádu v Telči, zakladatelka hraběnka Slavatová společně se svým manželem Jáchymem Oldřichem Slavatou. Krypta byla v roce 1810 otevřena a cínové rakve zabaveny pro státní účely, ostatky byly přemístěny na hřbitov u sv. Anny. [10]

3.1.9. Kostel Nanebevzetí Panny Marie, dnes bazilika sv. Prokopa

Jedná se o pozdně románskou baziliku, která se řadí mezi klenoty evropského stavitelství, o čemž svědčí i fakt, že v roce 2003 byla bazilika společně s židovským městem a hřbitovem, zapsána na seznam přírodního a kulturního dědictví UNESCO.

Původně na místě dnešní baziliky stál kostelík sv. Benedikta, který byl vystavěn při budování zdejšího benediktinského kláštera, založeného v roce 1101. Tento kostelík byl vysvěcen v roce 1104 pražským biskupem Heřmanem za prvního trebičského opata Kuny. V letech 1240 – 1260 byla vybudována samotná bazilika v románsko – gotickém stylu. Bazilika byla poškozena při obléhání města uherskými vojsky a později několikrát opravována, později dokonce sloužila pouze světským účelům. Teprve převzetí zdejšího panství Valdštejny vedlo k úpravě poškozené části baziliky, ale celková renovace baziliky byla provedena až v letech 1725 – 35 architektem Františkem Maxmiliánem Kaňkou. Při této renovaci byla původní klenba v centrální části lodi nahrazena barokní síťovou klenbou a byly vybudovány i věže ve stylu barokní gotiky. Původní románská křížová klenba se zachovala nad chórem. Konečná restaurace baziliky proběhla v letech 1924 – 35 podle architekta Kamila Hilberta. V roce 1956 byla dokončena stavba zničené jižní kaple s apsidou.

Pravděpodobně za nejceněnější část stavby je považován vstupní portál, pocházející z počátku 13. století. Námětem jeho výzdoby je Chvalozpěv tvorstva na svého Stvořitele z III. Knihy Davidovy. Fresky, nacházející se v opatské kapli se řadí k druhým nejstarším na Moravě, hned po freskách v rotundě sv. Kateřiny ve Znojmě. Nejzachovalejší a nejstarší částí chrámu je románská krypta, sloužící původně jako pohřebiště mnichů a dobrodinců kláštera, později sloužila jako pivovarský sklep. Ceněná je i románská rozeta s původní desetidílnou kamennou kružbou. [11]

3.1.10. Kostel Proměnění Páně

Kostel býval součástí kapucínského kláštera a byl dokončen v roce 1693. V současnosti slouží jako farní kostel trebičské farnosti na Jejkově. Chrám je umístěn na podstavci a přístup do něj je zajištěn po schodišti, pod nímž je umístěna socha sv. Jana Nepomuckého. Jedná se o jednolodní stavbu se dvěma kaplemi zasvěcenými sv. Barboře a Panně Marii Sedmibolestné. Skromný je rovněž interiér kostela, zaklenutý valenou klenbou s lunetami.

Na štítu kostela je umístěn kříž, který ustoupil původnímu obrazu *Sv. František u Kříže*, pocházející z roku 1905, který byl při opravě kostela v roce 1942 zakryt omítkou a nahrazen níže umístěným *obrazem Sv. František se zřiká světa*. Obraz je dílem akademického malíře Jana Daňka z Letovic. Netypickým prvkem je také věž, přistavěná v roce 1884. Hlavní oltář zdobí obraz Proměnění Krista Pána na hoře Tábor. Patrony bočních oltářů jsou sv. František, sv. Antonín a sv. Jan Nepomucký.

3.1.11 Kostel Nanebevzetí Panny Marie a sv. Mikuláše

Stavba původního konventního kostela začala v po roce 1252, kdy byl založen zdejší cisterciácký klášter. Trojlodní kostel s kaplemi po obou stranách byl dokončen v roce 1263.[3] Zásadní úpravy kostela proběhly okolo roku 1710, kdy zdejší opat Václav Vejmluva (1670–1738) do Žďáru pozval svého přítele architekta Jana Blažeje Santiniho Aichla (1677–1723), který úpravy kostela ve stylu barokní gotiky provedl. Stylizace klenebních žeber společně se štukovou a freskovou výzdobou spadá do doby raného baroka, obrazy, sochy a řezba oltářů jsou potom příkladem vrcholného baroka. Santini do obou ramen příčné lodi včlenil vysuté empory, kam byly umístěny varhany, zhotovené jedním z nejlepších evropských varhanářů Janem Davidem Sieberem (1670 – 1723), pravděpodobně kolem roku 1712. Santiniho dílem jsou i vestavěné zpěvácké tribuny a architektonická koncepce hlavního oltáře Nanebevzetí Panny Marie. Dominantou oltáře jsou dva obrazy od slezského malíře Michaela Leopolda Willmanna (1630 – 1706), pocházející z roku 1692. Sochy na oltáři jsou dílem sochaře Řehoře Thenyho (1695–1759), kterému je připisován i oltář v jižní kapli Zvěstování Panny Marie. Dalším hodnotným dílem, pocházejícím z roku 1780, je boční oltář Božího hrobu, který zhotovil mistr Ondřej Schweigl (1735–1812). [12]

3.1.12 Kostel Narození Panny Marie

Původní kostel byl vybudován v románském slohu ve 12. století, ale již v polovině 13. století byl zasažen požárem a obnoven byl již jako gotická trojlodní bazilika se třemi chóry a s dvouvěžovým průčelím. Kostel společně s celým klášterem opět vyhořel v roce 1375, opět v gotickém stylu. Během husitských válek byl kostel opět poničen a vypleněn, ale díky zásluze premonstrátů byl kostel opět opraven a v roce 1630 znovu vysvěcen. Roku 1712 klášter opět vyhořel a do základů vyhořel i samotný kostel. V roce 1714 přichází do Želiva na pozvání opata slavný architekt Jan Blažej Santini,

který vypracoval projekt a do dokončení kostela v roce 1720 na stavební práce dohlížel. Kostel byl opraven ve stylu gotizujícího baroka, který si zachoval až do dnešní doby. Za Santiniho byl upraven i interiér kostela, především strop, který je opraven v goticko-barokním slohu. Zařízení kostela pochází z doby vrcholného baroka a ceněné je i zařízení opatské sakristie, kde se nachází zachované barokní skříně a dřevěné ostění stěn. Hlavní oltář pochází z počátku 18. století a boční oltáře z poloviny 18. století. Další opravy proběhly začátkem 20. století, kdy se humpolecký rodák, akademický sochař Čeněk Vosmík podílel na výzdobě kostela. Vznikla socha Panny Marie, chovající v pravé ruce Ježíška. Po její pravé ruce je potom umístěn anděl s křížem a nalevo je potom anděl s monstrancí. Na schodišti před kostelem byla umístěna socha sv. Cyrila v mnišském hábitu s knihou a skříňkou s ostatky sv. Klimenta a socha biskupa s berlou a mitrou v nadživotní velikosti.[13]

3.1.13 Kostel sv. Václava

V blízkosti zámku se na zrušeném hřbitově nachází barokní kostel sv. Václava. Jedná se o rozlehlou jednolodní stavbu s uzavřeným presbytářem a hranolovitou věží na severní straně lodi. Kostel zde stál již ve 12. století po příchodu benediktinů, původně se ovšem jednalo o dřevěný kostelík, zasvěcený Panně Marii. Tento kostel pravděpodobně přežil zničení kláštera za dob husitských válek a po jejich skončení zde byl postaven gotický kamenný kostel, opět zasvěcený Panně Marii, který přetrval až do počátku 18. století.

V letech 1726–27 byl na přání hraběte Caretta de Millesima přestavěn v barokním stylu pro potřeby farnosti a z původního kostela se zachovala pouze věž, která je dominantou kostela, ale i ta dostala barokní zastřešení. U příležitosti přestavby kostela, bylo změněno jeho zasvěcení a kostel byl zasvěcen sv. Václavovi a novému zasvěcení odpovídala i výzdoba. Jednolodní stavba je vyzdobena třemi obrazy ze života sv. Václava, pocházející z konce 19. století, která tak nahradila původní výmalbu.[14]

4. Návrh zájezdu

Do sestavovaného zájezdu jsem zařadila všechny fungující kláštery v kraji Vysočina a také návštěvu areálu těch klášterů, které již zanikly, ale jejichž areály slouží dál v jiných podobách. Zájezd bude trvat dohromady čtyři dny. Rozpis dopravních a ubytovacích služeb včetně kompletní kalkulace nákladů a následně i prodejní ceny, je uveden v následujících kapitolách.

4.1. Doprava

Přepravní služby včetně moderního autokaru BOVA, EURO III, bude zajišťovat firma UCHYTIL. Autokar nabízí 49 míst pro cestující, jedno místo pro průvodce zájezdu a disponuje jedním místem pro řidiče. Jelikož se jedná o tuzemský zájezd, není nutné požadovat pro náš zájezd řidiče dva. Rovněž nebude kalkulováno s rozdílem v ceně nafty, jelikož zájezd se koná v tuzemsku a nezahrnuje výlety za hranice České republiky. V ceně dopravy je zahrnuta mzda řidiče, objednatel poskytne řidiči pouze stravné.

Firma si účtuje 26,- Kč za ujetý kilometr a nevyužívá systém čekacích čtvrt hodin, ale hodinovou sazbu, která je ve výši 160 Kč,- za hodinu. Podrobná kalkulace dopravy bude uvedena v kalkulaci.[16]

4.2. Ubytování

Vzhledem k tomu, že se jedná o zájezd zaměřený na poznávání klášterů, zvolila jsem ubytování v hotelu Gustav Mahler, který se nachází v prostoru bývalého dominikánského kláštera, kde bychom strávili 2 noci. 1 noc bychom byli ubytováni v želivském hostelu, který se nachází přímo v areálu Želivského kláštera. Noc ve dvoulůžkovém pokoji s umyvadlem v hotelu stojí 920 Kč/osoba/noc. Jednolůžkový pokoj s umyvadlem potom 600Kč/osoba/noc.[17] Noc v hostelu ve dvoulůžkovém pokoji stojí 440,- Kč/osobu/noc.[18] Průvodce a řidič budou v hotelu ubytováni v jednolůžkovém pokoji. V hostelu potom v pokoji dvoulůžkovém. V ceně ubytování je zahrnuta i snídaně.

4.3. Harmonogram zájezdu

1. den (viz Mapa 1;2)

8:00 odjezd z Jihlavy

8:45 příjezd do Třebíče

8:45 – 8:50 pěší přesun k bazilice sv. Prokopa

9:00 – 10:00 komentovaná prohlídka baziliky

10:00 – 10:45 prohlídka areálu bývalého benediktinského kláštera

11:45 – 11:00 přesun k Zadní synagoze v Židovské čtvrti

11:30 – 12:00 komentovaná prohlídka Zadní synagogy a domu Seligmanna Bauera

12:00 – 13:30 – volno

13:30 – 14:00 – prohlídka Karlova náměstí

14:00 – 14:10 – pěší přesun ke kostelu Proměnění Páně (bývalý kapucínský konventní kostel)

14:30 – 14:45 – přesun k autokaru

14:50 odjezd z Třebíče

15:25 příjezd do Nové Říše

15:45 – 17:45 komentovaná prohlídka kláštera (zahrnuje prohlídku opatského kostela sv. Petra a Pavla, kaple sv. Anny, knihovny, sálu osobností, hudebního sálu a prelatury)

18:00 – odjezd z Nové Říše

18:30 příjezd do Jihlavy, ubytování

Celková délka pěší trasy: 3,4 km

2. den (viz Mapa 3;4;5;6)

9:00 odchod z hotelu

9:00 – 10:00 prohlídka Jihlavy (kostel Povýšení sv. Kříže, bývalá jezuitská kolej a kostel sv. Ignáce z Loyoly, kostel sv. Jakuba Většího, Dům Gustava Mahlera, Masarykovo náměstí, Brána Matky Boží, kostel Nanebevzetí Panny Marie)

10:00 – 11:30 komentovaná prohlídka kostela Nanebevzetí Panny Marie

11:30 – 12:30 volno

12:45 odjezd z Jihlavy

13:00 příjezd do Brtnice

13:00 – 13:45 pěší přesun ke kostelu Blahoslavené Juliány, prohlídka exteriéru a následná prohlídka exteriéru bývalého paulánského kláštera, poté přesun zpět k autokaru

14:00 odjezd z Brtnice

14:30 příjezd do Telče

14:30 – 14:40 pěší přesun k zámku

15:00 – 15:50 prohlídka okruhu „Renesanční sály“

15:50 – 16:50 prohlídka zámecké zahrady, přesun na náměstí Zachariáše z Hradce, prohlídka náměstím kostel Jména Ježíš a bývalé jezuitské koleje

16:50 – 17:00 přesun k busu a odjezd z Telče

17:00 – 17:45 příjezd do Jihlavy a ubytování

Celková délka pěší trasy: 4,1 km

3. den (viz Mapa 7;8)

9:00 odjezd z Jihlavy

9:50 příjezd do Náměště nad Oslavou

9:50 – 10:00 pěší přesun k areálu bývalého kapucínského kláštera

10:30 – 10:35 přesun k zámku

11:00 – 11:55 prohlídka zámku (okruh Reprezentační prostory)

12:00 – 13:30 volno

13:45 odjezd z Náměště nad Oslavou

14:50 příjezd do Želiva

15:00 – 16:00 prohlídka klášterního pivovaru s degustací

16:00 – 17:00 ubytování v klášterním hostelu

17:00 – 18:00 večeře

18:00 – 21:00 volno

21:00 – 22:00 noční prohlídka kláštera

Celková délka pěší trasy: 700 m

4. den (viz Mapa 9;10)

9:00 odjezd z kláštera

10:00 příjezd do Žďáru nad Sázavou

10:00 – 10:30 prohlídka náměstí

10:30 – 12:00 volno

12:00 – 12:35 pěší přesun k Zámku (areál bývalého kláštera)

13:00 – 14:25 – prohlídka Zámeckého okruhu (zahrnuje prohlídku Baziliky Nanebevzetí Panny Marie, Studniční kaple a Santiniho expozice, expozice Umění baroka ze sbírek Národní galerie v Praze)

14:25 – 14:45 prohlídka exteriéru zámku

14:45 – 15:00 přesun k Poutnímu kostelu sv. Jana Nepomuckého na Zelené Hoře

15:00 – 15:15 prohlídka exteriéru

15:30 – 16:00 prohlídka interiéru

16:20 – odjezd ze Žďáru nad Sázavou

17:00 příjezd do Jihlavy

Celková délka pěší trasy: 4,4 km

5. Kalkulace ceny zájezdu

5.1. Kalkulace nepřímých nákladů

Kilometrovné

Tabulka 5: Kilometrovné

kilometry	počet kilometrů	sazba za kilometr ^[16]	suma v Kč
přístavné kilometry	71,4	26 Kč	1 856,40
kilometry celkem	518,8	26 Kč	13 488,80
5% objížďky	25,94	26 Kč	674,44
Celkem			16 019,64

Zdroj: Vlastní zpracování, MS Excel 2014

Čekací hodiny:

Jak bylo uvedeno výše, firma UCHYTIL nevyužívá systém čekacích čtvrt hodin, ale používá sazbu hodinovou. Hodinová sazba je započítávána i v případě, že autokar je na místě odstaven pouze po dobu čtvrt hodiny apod.

1. den	9 x 160 = 1 440 Kč
2. den	12 x 160 = 1 920 Kč
3. den	11 x 160 = 1 760 Kč
4. den	10 x 160 = 1 600 Kč
Celkem	6 720 Kč

Parkovné:

Autobus parkuje na většinou bezplatných parkovištích, nacházejících se v blízkosti navštívených objektů. Parkovné je hrazeno pouze v Telči, kde bude autokar odstaven na centrálním parkovišti Na Sádkách, které provozuje společnost Služby Telč, spol. s r. o. Hodinová sazba pro autokar je 50 Kč. Celodenní stání potom vyjde na 250 Kč.¹ Ve městě strávíme cca dvě a půl hodiny, parkovné však bude započítáno na hodiny tři.

	$3 \times 50 = 150 \text{ Kč}$
Celkem:	150 Kč

Mýtné:

Placené úseky se nachází na trasách Jihlava – Náměšť nad Oslavou (43,30 km), Náměšť nad Oslavou – Želiv (71,80 km) a Želiv – Žďár nad Sázavou (28,50 km). [18]
Sazba mýtného pro náš autobus činí 1 Kč/ km.[19]

	$140,6 \times 1 =$	140,6 Kč
Celkem:		140,60 Kč

¹sazba parkovného byla zjištěna osobní návštěvou daného parkoviště.

Stravné řidiče:

Řidiči je poskytnuto stravné, které je mu od druhého do čtvrtého dne kráceno o snídaní. Třetí den je navíc poskytnuta i večeře. Sazby pro stravné vycházejí z Vyhlášky MPSV č. 435/2013 Sb.[20] Pro výpočet stravného počítám vždy s nejnižší sazbou.

1. den	102 Kč
2. den	$160 - (160 \times 0,25) = 120 \text{ Kč}$
3. den	$160 - (160 \times 0,5) = 80 \text{ Kč}$
4. den	$160 - (160 \times 0,25) = 120 \text{ Kč}$
Celkem	422 Kč

Strava řidiče:

	$1 \times 77 = 77 \text{ Kč}$
Celkem:	77 Kč

Ubytování řidiče:

	$2 \times 600 = 1\,200 \text{ Kč}$
	$1 \times 440 = 440 \text{ Kč}$
Celkem:	1 640 Kč

Průvodce vykonává práci na Živnostenský list, proto mu bude hrazena odměna formou denního paušálu ve výši 1 500 Kč/ den bez stravného. Objednavatel mu uhradí také ubytování, v jehož ceně je zahrnuta snídaně a také je mu uhrazena večeře v hostelu.

Ubytování průvodce:

$$2 \times 600 = 1\,200 \text{ Kč}$$

$$1 \times 440 = 440 \text{ Kč}$$

Celkem:	1 640 Kč
----------------	-----------------

Odměna průvodce:

$$4 \times 1500 = 6\,000 \text{ Kč}$$

Celkem:	6 000 Kč
----------------	-----------------

Strava průvodce:

$$1 \times 77 = 77 \text{ Kč}$$

Celkem:	77 Kč
----------------	--------------

Akce za pevné ceny:

Zde bude zahrnuta prohlídka klášterního pivovaru s degustací za 130 Kč. Budeme počítat se 40 účastníky zájezdu.

$$40 \times 130 = 5\,200 \text{ Kč}$$

Celkem: 5 200 Kč

Pojištění CK pro případ úpadku:

Sazba tohoto pojištění je 9 Kč/ den.

$$9 \times 4 = 36 \text{ Kč}$$

Celkem: 36 Kč

Tabulka 6: Celková výše nepřímých nákladů

Nepřímé náklady	cena bez DPH v Kč	sazba DPH v %	DPH v Kč	cena s DPH v Kč
Doprava				
Kilometrovné				16 019,64
Mýtné				140,60
Čekací hodiny				6 720,00
Parkovné	126,97	21	23,03	150,00
Ubytování řidiče	1 426,09	15	213,91	1 640,00
Strava řidiče	63,64	21	13,36	77,00
Stravné řidiče				422,00
Σ doprava				25 169,24
Průvodce				
Odměna průvodce				6 000,00
Ubytování průvodce	1426,09	15	213,91	1 640,00
Strava průvodce	63,64	21	13,36	77,00
Σ průvodce				7 717,00
akce za pevné ceny	4958,68	21	1 041,32	6 000,00
Σ akce za pevné ceny				6 000,00
pojištění pro případ úpadku CK				36,00
Σ pojištění pro případ úpadku CK				36,00
Nepřímé náklady celkem	8065,10		1518,9	38 922,24

Zdroj: Vlastní zpracování, MS Excel, 2014

U nepřímých nákladů je také nutné počítat s rizikem neobsazenosti, které jsem zvolila ve výši 20%. Počítám, že zájezd bude obsazen 40 účastníky + průvodce a jeden řidič. Po započítání rizika neobsazenosti, budou nepřímé náklady kalkulovány na 32 osob.

Nepřímé náklady na osobu:

$$38\,922,24 : 32 = 1\,216,32 \text{ Kč}$$

Nepřímé náklady na osobu 1 216,32 Kč

5. 2. Kalkulace přímých nákladů

Ubytování/ osoba^[17;18]:

	$2 \times 920 = 1\,840 \text{ Kč}$
Celkem:	2 280 Kč

Stravování: Snídaně je zahrnuta v ceně ubytování, platí se tak pouze snídaně v hostelu.

	$1 \times 77 = 77 \text{ Kč}$
Celkem:	77Kč

Vstupné/ osoba:

Tabulka 7: Vstupné

Vstupné v Kč	
Bazilika sv. Prokopa	60,00
Zadní synagoga a dům Seligmanna Bauera	80,00
Klášter Nová Říše	80,00
zámek Telč	110,00
zámek Náměšť nad Oslavou	90,00
Zámek Žďár nad Sázavou	120,00
Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené Hoře	110,00
Klášter Želiv	150,00
Celkem	800,00

Zdroj: Vlastní zpracování, MS Excel 2014

Tabulka 8: Celková výše přímých nákladů

Přímé náklady	cena bez DPH v Kč	sazba DPH v %	DPH v Kč	cena s DPH v Kč
Ubytování	2 035,71	15	244,29	2 280,00
Stravování	63,64	21	13,36	77,00
Vstupy	661,16	21	138,84	800,00
Σ Přímé náklady celkem	2 760,51		396,49	3 157,00

Zdroj: Vlastní zpracování, MS Excel 2014

5.3. Kalkulace celkových nákladů

Tabulka 9: Celkové náklady a prodejní cena zájezdu

Celkové náklady	cena bez DPH v Kč	sazba DPH v %	DPH v Kč	cena s DPH v Kč
Přímé náklady	2 760,51	21	396,49	3 157,00
Nepřímé náklady	1 005,22	21	211,10	1 216,32
Σ celkem	3 765,73		607,59	4 373,32
Marže (30%)	1 129,72	21	237,24	1 366,96
Hrubá cena				5 740,28
Prodejní cena				5 740,00

Zdroj: Vlastní zpracování, MS Excel 2014

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo zmapovat historii nejen zachovaných, ale i zrušených klášterů, nacházejících se v kraji Vysočina. Následně jsem vytvořila několikadenní putování po vybraných kláštorech. Oba tyto cíle považuji za splněné.

Teoretická část mé bakalářské práce seznamuje čtenáře se stručnou historií nejprve živých a poté zaniklých klášterů, nacházejících se v kraji Vysočina. Jedná se většinou o nejvýznamnější kláštery v kraji, které jsem vybrala na doporučení vedoucího mé bakalářské práce. Dále v teoretické části vysvětluji pojem klášter a popisuji obecně jeho architekturu, protože podoba jednotlivých klášterů se odvíjí dle konkrétních řádů a je do jisté míry regulována regulami každého řádu. V práci je zmíněno i osidlování Čech jednotlivými církevními řády, společně s uvedením nejvýznamnějších církevních řádů, působících v oblasti kraje Vysočina. Tyto kapitoly byly do práce zařazeny zejména z toho důvodu, aby byl čtenář uveden do problematiky tématu.

V praktické části své práce jsem se věnovala kompletnímu sestavení několikadenního putování po vybraných kláštorech, zahrnující i kompletní předběžnou kalkulaci nákladů. Rozhodla jsem se pro sestavení putování, trvající celkem čtyři dny. Tuto délku jsem zvolila především z toho důvodu, aby program nebyl příliš hektický, na prohlídku památek byl dostatek času a jednotlivé dny nebyly příliš přehruštěné. V programu zařazeny všechny tři živé kláštery nacházející se v kraji a poté i několik klášterů zrušených. Do programu zájezdu jsem zařadila i návštěvu památek, zapsaných na seznamu Světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Jedná se o zámek v Telči, Židovskou čtvrť a baziliku sv. Prokopa v Třebíči a Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené Hoře. Je to jednak z důvodu významnosti těchto památek pro cestovní ruch kraje, ale také z toho důvodu, že se nacházejí v blízkosti nebo v areálu bývalých klášterů.

Ubytovací služby jsem se snažila volit tak, aby tematicky odpovídaly zaměření zájezdu. Pro účely ubytování jsem zvolila hotel Gustav Mahler, který je umístěn v areálu bývalého dominikánského kláštera a také želivský hostel. Myslím si, že kromě návštěvy samotných klášterů bude i ubytování v želivském hostelu možnou přidanou hodnotou, nebo alespoň nevšedním zážitkem pro případné účastníky zájezdu. Pro služby přepravy jsem se rozhodla využít dopravní firmu UCHYTIL, protože s touto dopravní společností spolupracovala i cestovní kancelář VŠPJ, ale také díky pozitivním ohlasům, které jsem

o této společnosti získala. Většinu informací, které posloužily jako podklady pro kalkulaci zájezdu, jsem našla na internetových stránkách společností a památek.

Zájezd by nemusel rozšířit pouze nabídku některé z cestovních kanceláří a sloužit jako podklad pro přípravu průvodce na zájezd. Mohl by posloužit také jako návod či inspirace k výletu pro všechny individuální zájemce o tuto oblast turistiky. Těmto zájemcům by mohla práce posloužit jako užitečný průvodce po těchto památkách. Vytvoření tohoto stručného průvodce, který nabízí informace o kláštorech a klášterních kostelech, považuji za vedlejší cíl práce.

Seznam použité literatury

Knižní zdroje:

JIRÁSKO, Luděk. *Církevní řády a kongregace v zemích českých*. Praha: Fénix, 1991. ISBN 80-85245-11-6.

HRUDNÍKOVÁ, Mirjam. *Církevní řády a kongregace v zemích českých: Řeholní řády a kongregace, sekulární instituty a společnosti apoštolského života v ČR*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. ISBN 80-7192-222-6

KOLEKTIV AUTORŮ INSTITUTU ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD. *Ilustrovaný encyklopedický slovník II. díl - J-Pri*. 1. vyd. Praha: AKADEMIA, 1981. ISBN 505-21-856

DAVID, Petr a Vladimír SOUKUP. *Velká turistická encyklopedie Vysočina*. 1. vyd. Praha: Knižní klub, 2009. sv. 8. ISBN 987-80-242-2580-7

FOLTÝN, Dušan a kol. *Encyklopedie moravských a slezských klášterů*. 1. vyd. Praha: Libri, 2005. ISBN 80-7277-026-8.

BEČKOVÁ, PETRŮJOVÁ a ZBRANKOVÁ. *Jihlavou*. 1. vyd. Velké Meziříčí: Protisk, 2010.

Sborník NPÚ ú.o.p. v Telči 2010: *Památky Vysočiny*. 1. vyd. Jihlava: Ekon, 2012. ISBN 978-80-904240-5-0.

DUŠEK, Milan. *Nová Říše*. 1. vyd. Nová Říše: NOvoříšský KULturní Spolek, 2007. ISBN 978-80-239-8946-5.

PISKOVÁ, Renata a kol. *Jihlava*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 978-80-7106-551-7.

DRDÁCKY - ARISTOCRAT-TELČ. *Dějiny Telče v díle místních historiků: J. Kypta, J. Beringer, J. Janoušek, J. Rampula*. Telč: Drdácký-Aristocrat-Telč, 2004. ISBN 80-901118-8-2.

LANGEROVÁ, Blanka. *Kraj Vysočina: Vítejte*. Praha: ACR Alfa, 2004. ISBN 80-86408-11-6.

JAROŠ, Zdeněk. Nemovité památky Jihlavy. 1. vyd. Jihlava: Muzeum Vysočiny, 2002. ISBN 80-86382-07-9.

JOURA, Jiří. Horácké noviny: Klášterní kapucínský kostel na Jejkově. Horácké noviny: Klášterní kapucínský kostel na Jejkově. 2005, roč. 16, č. 14, s. 4.

FÍŠER, Rudolf. Třebíč: město a čas. 1. vyd. Třebíč: FiBox, 1996. ISBN 80-85571-06-4.

HEROUT, Jaroslav. Slabikář návštěvníků památek. 3. vyd. Pardubice: Helena Rejtharová - TVORBA, 2000. ISBN 80-85386-92-5.

Internetové zdroje:

[1] Portál kulturního a přírodního dědictví, kraj Vysočina: Klášter kapucínský, Náměšť nad Oslavou. *Klášter kapucínský, Náměšť nad Oslavou* [online]. 2011. vyd. webdesign iStudio.cz, 2001 [cit. 2014-03-14]. Dostupné z: <http://www.dedictvivysociny.cz/kultura/pamatky-50/cirkevni-3/?id=1920>

[2] VISITTŘEBÍČ: Kapucínský klášter a kostel Proměnění Páně. MCRAI, s.r.o. *Kapucínský klášter a konvent Proměnění Páně: VISITTŘEBÍČ* [online]. 2011 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.visittrebic.eu/sakralni-stavby/kapucinsky-klaster-a-kostel-promeneni-pane/>

[3] Farnost Nanebevzetí Panny Marie ve Žďáru nad Sázavou: Historie vývoje cisterciáckého kláštera a konventního kostela Nanebevzetí Panny Marie a svatého Mikuláše. LAŠTOVIČKA, Ing. František. *Farnost Nanebevzetí Panny Marie ve Žďáru nad Sázavou: Historie vývoje cisterciáckého kláštera a konventního kostela Nanebevzetí Panny Marie a svatého Mikuláše* [online]. 2008 [cit. 2014-03-18]. Dostupné z: <http://www.zdarskefarnosti.cz/kategorieklasterpage.aspx?IDKategorieKlaster=6>

[4] *Vilemov Castle: Historie* [online]. [cit. 2014-03-19]. Dostupné z: <http://www.vilemovcastle.cz/historycz.html>

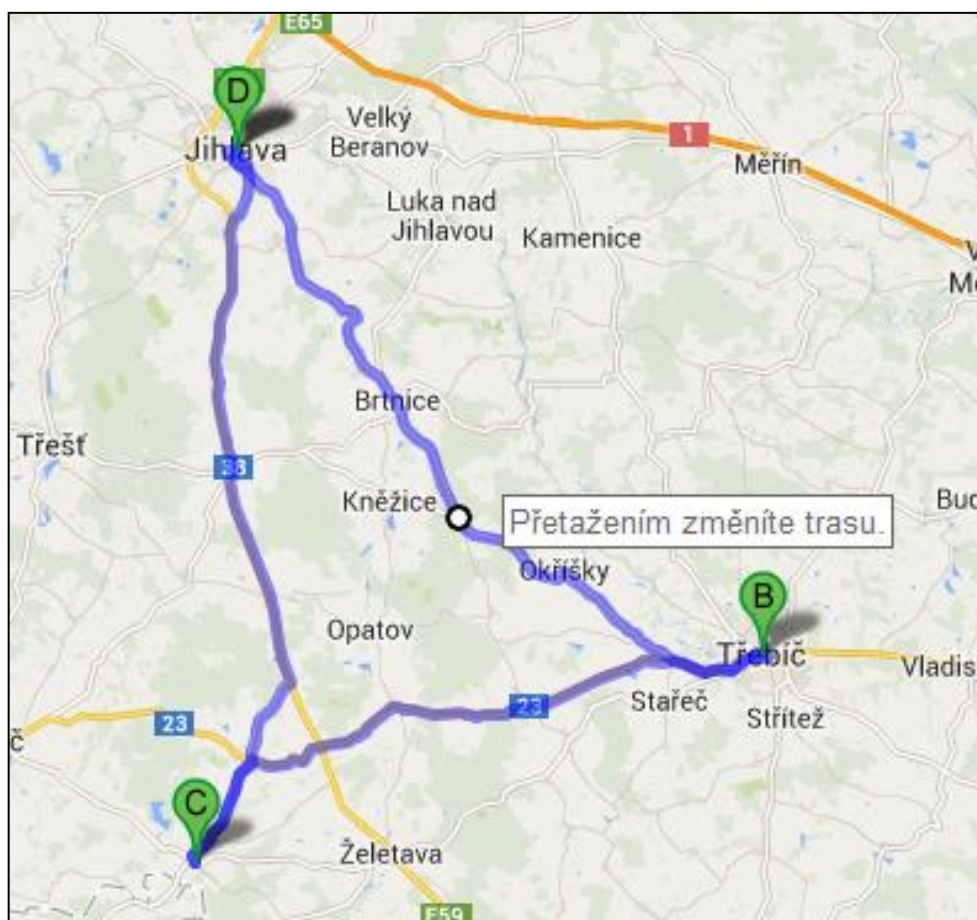
[5] Klášter Želiv, Národní kulturní památka: Turistický portál. *Historie premonstrátského kláštera v Želivě* [online]. [cit. 2014-03-19]. Dostupné z: <http://www.zeliv.eu/turisticky-portal/historie-klastera/>

- [6] KRAJÍČEK, Lukáš a Vojtěch KRAJÍČEK. Klášter Nová Říše: *Historie Klášter Panny Marie. Historie: Klášter Nová Říše [online]*. 2007 [cit. 2014-03-19]. Dostupné z: http://www.klaster.novarise.cz/historie_cz.php
- [7] KrásnéČesko.cz: Kostel bl. Juliány z Collalto - Brtnice. Kostel bl. Juliány z Collalto - Brtnice [online]. [cit. 2014-03-21]. Dostupné z: <http://www.krasnecesko.cz/lokality/36996-kostel-bl-juliany-z-collalto-brtnice-kostel.html>
- [8] Doubravník - oficiální stránky městyse: Kostel v Doubravníku 1. Kostel v Doubravníku 1 [online]. 2004 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.doubravnik.cz/view.php?cislocclanku=2004040101>
- [9] Doubravník - oficiální stránky městyse: Kostel v Doubravníku 2. Kostel v Doubravníku 2 [online]. 2004 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.doubravnik.cz/view.php?cislocclanku=2004040102>
- [10] Římskokatolická farnost Telč: Kostel Jména Ježíš, jezuitský kostel. Kostel Jména Ježíš, jezuitský kostel [online]. 2004 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.farnost-telc.cz/content/kostel-jmena-jezis-jezuitsky-kostel>
- [11] VISIT TŘEBÍČ: Bazilika sv. Prokopa. Bazilika sv. Prokopa [online]. 2001 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.visitrebic.eu/bazilika-svateho-prokopa/>
- [12] NOVÁK, Martin. Žďár nad Sázavou - nezávislé stránky o městě Žďáru a okolí: Konventní kostel Nanebevzetí Panny Marie a sv. Mikuláše. *Konventní kostel Nanebevzetí Panny Marie a sv. Mikuláše: Žďár nad Sázavou - nezávislé stránky o městě Žďáru a okolí* [online]. 2009, 2014 [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: <http://www.zdarns.estranky.cz/clanky/kostel-nanebevzeti-panny-marie-a-sv.-mikulase.html>
- [13] Farnost Želiv, Klášter Želiv, národní kulturní památka: *Kláštevní kostel Narození P. Marie. Kláštevní kostel Narození P. Marie: Farnost Želiv, Klášter Želiv, národní kulturní památka* [online]. [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: <http://www.zeliv.eu/farnost/kostel/>

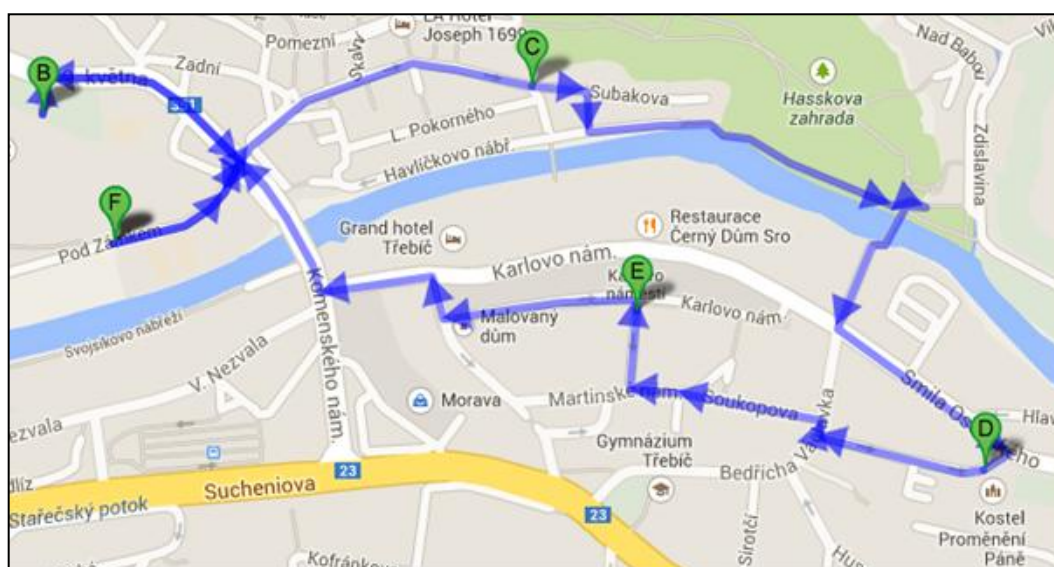
- [14] Turistika.cz: Kostel sv. Václava, Vilémov. TURISTIKA, s.r.o. *Turistika.cz: Kostel sv. Václava, Vilémov* [online]. 2007 [cit. 2014-03-23]. Dostupné z: <http://www.turistika.cz/mista/kostel-sv-vaclava-vilemov>
- [15] KRAJ VYSOČINA. Kraj *Vysočina: Kláštery* [online]. Jihlava, 2011 [cit. 2014-04-06]. Dostupné z: www.krvysocina.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=450008&id_dokumenty=4036368 kláštery vysočina
- [16] UCHYTIL, Jan. UCHYTIL.CZ: Autobusy k pronájmu. *UCHYTIL.CZ: Autobusy k pronájmu* [online]. [cit. 2014-03-26]. Dostupné z: <http://www.uchytil.cz/autobusy.html>
- [17] Hotel Gustav Mahler: Ceník ubytování 2014. GM, spol. sr.o. Hotel Gustav Mahler: Ceník ubytování 2014 [online]. 2011 [cit. 2014-04-02]. Dostupné z: <http://www.hotelgmahler.cz/ubytovani-cenik>
- [18] Klášter Želiv: Ceník - Hostel Želiv. Klášter Želiv: Ceník - Hostel Želiv [online]. [cit. 2014-04-02]. Dostupné z: <http://www.zeliv.eu/hostel/cenik/>
- [19] Mýtný kalkulátor. *MÝTO CZ* [online]. 2010 [cit. 2014-03-30]. Dostupné z: [http://188.65.73.179/tc/\(X\(1\)S\(wfmdr055bwdmqt55lmmclrni\)\)/Default.aspx?lang=cs&AspxAutoDetectCookieSupport=1](http://188.65.73.179/tc/(X(1)S(wfmdr055bwdmqt55lmmclrni))/Default.aspx?lang=cs&AspxAutoDetectCookieSupport=1)
- [20] Sazby mýtného: Sazby mýtného pro autobusy. *MÝTO CZ* [online]. 2013 [cit. 2014-04-02]. Dostupné z: <http://www.mytocz.eu/cs/mytny-system/sazby-mytneho/index.html>
- [21] Česká republika. Vyhláška č. 435/2013: o změně sazby základní náhrady za používání silničních motorových vozidel a stravného a o stanovení průměrné ceny pohonných hmot pro účely poskytování cestovních náhrad. In: 2013. 2013. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/16954/Vyhlaska_435_2013.pdf
- [22] MIKULA, Mojmir. Náboženský cestovní ruch. In: *Fórum cestovního ruchu 2013* [online]. 5.3.2014 [cit. 2014-03-05]. Dostupné z: www.forum.czechtourism.cz/download/2011/7/Mikula.ppt
- [23] Zámek Žďár nad Sázavou: Výstavy. ZÁMEK Žďár nad Sázavou. *Informační a turistické středisko ZÁMEK Žďár: Výstavy* [online]. 2010 [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://www.zamekzdar.cz/156-vystavy.aspx?sid=50&lid=161>

Přílohy

Příloha A: Mapy

Mapa č. 1: Trasa Jihlava - Třebíč - Nová Říše - Jihlava (měřítko mapy 1: 500 000)

Mapa č. 2: Pěší trasa okruhu Třebíč (1: 20 000)

A: parkoviště Pod Zámkem, Třebíč

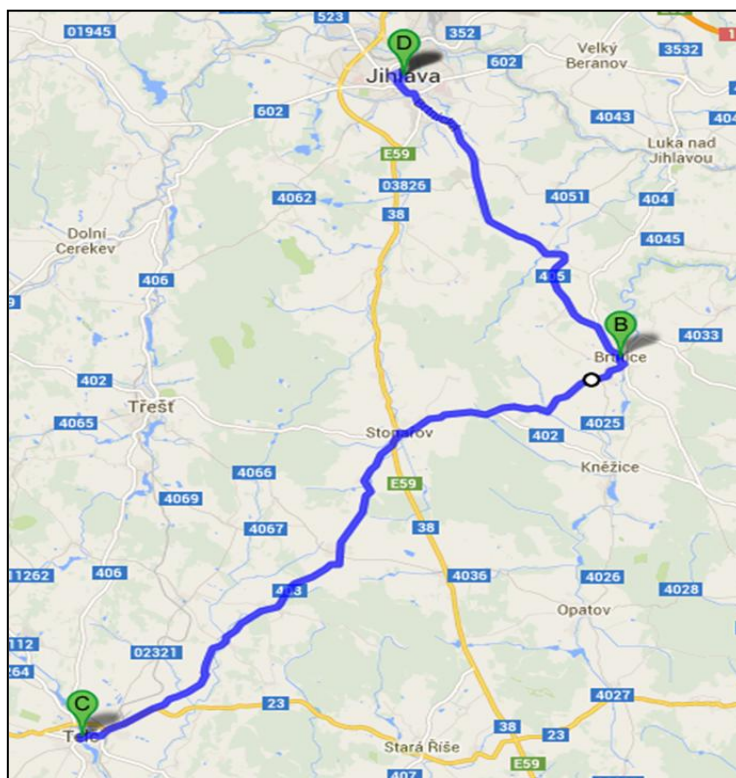
B: bazilika sv. Prokopa

C: TIC Zadní synagoga

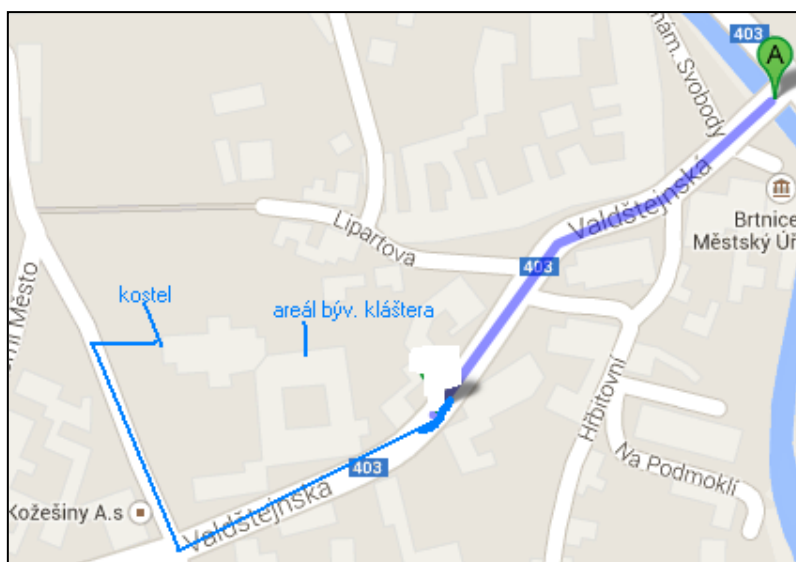
D: kostel Proměnění páně, Jejkov

E: Karlovo náměstí

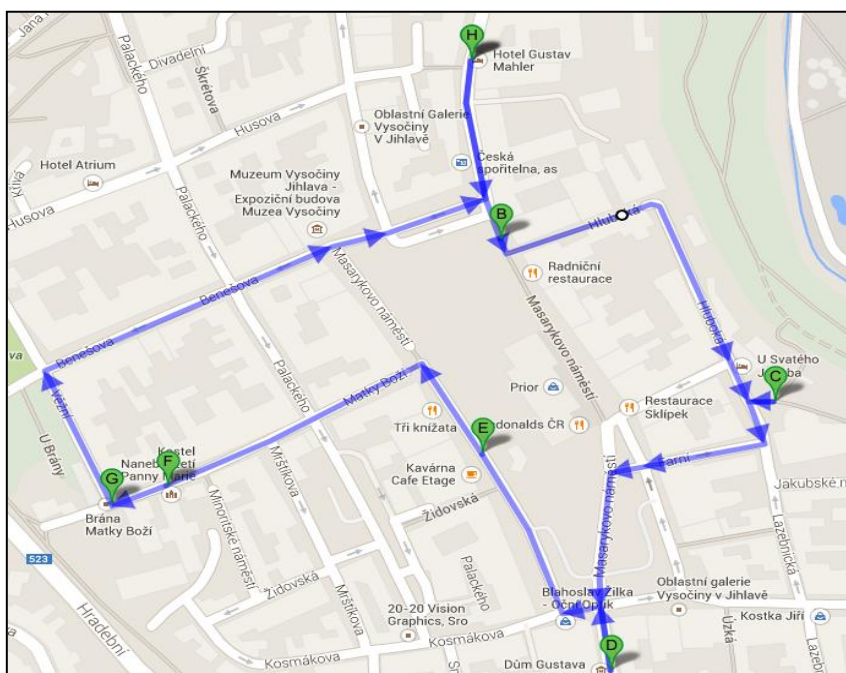
F: parkoviště Pod Zámkem

Mapa č. 3: Trasa Jihlava - Brtnice - Telč – Jihlava (1: 500 000)

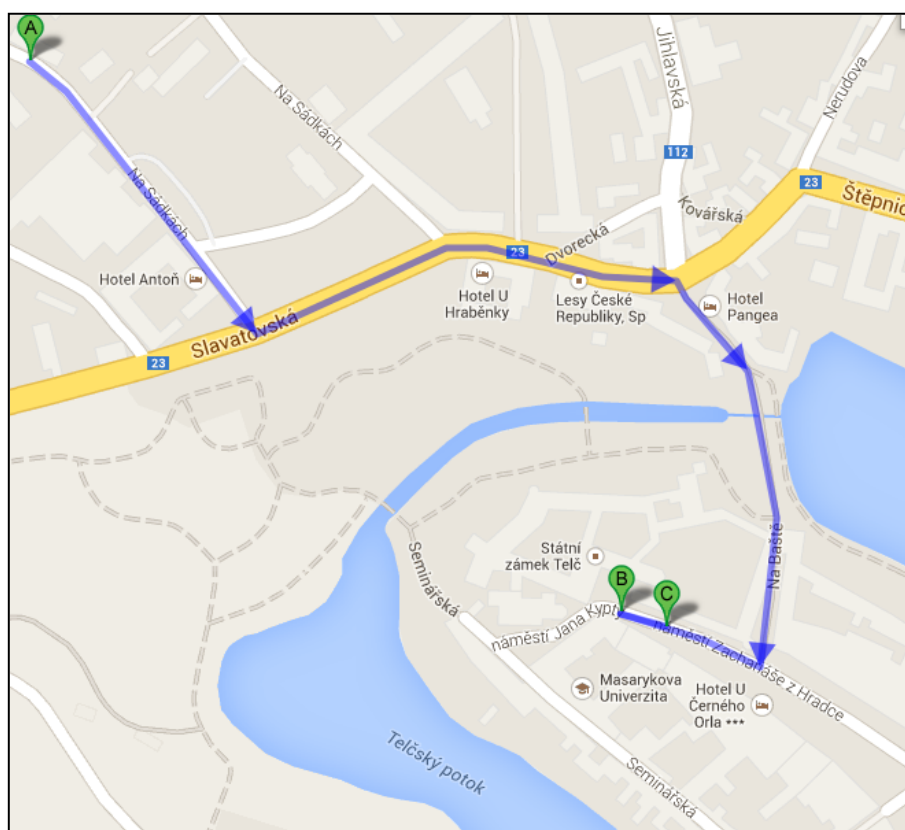

Mapa č. 4: Pěší prohlídka Brtnice (1: 20 000)

Mapa č. 5: Pěší prohlídka Jihlavy (1: 20 000)

- A: hotel Gustav Mahler
- B: kostel sv. Ignáce z Loyoly
- C: kostel sv. Jakuba Většího
- D: Dům Gustava Mahlera
- E: Masarykovo náměstí
- F: kostel Nanebevzetí Panny Marie
- G: Brána Matky Boží
- H: hotel Gustav Mahler

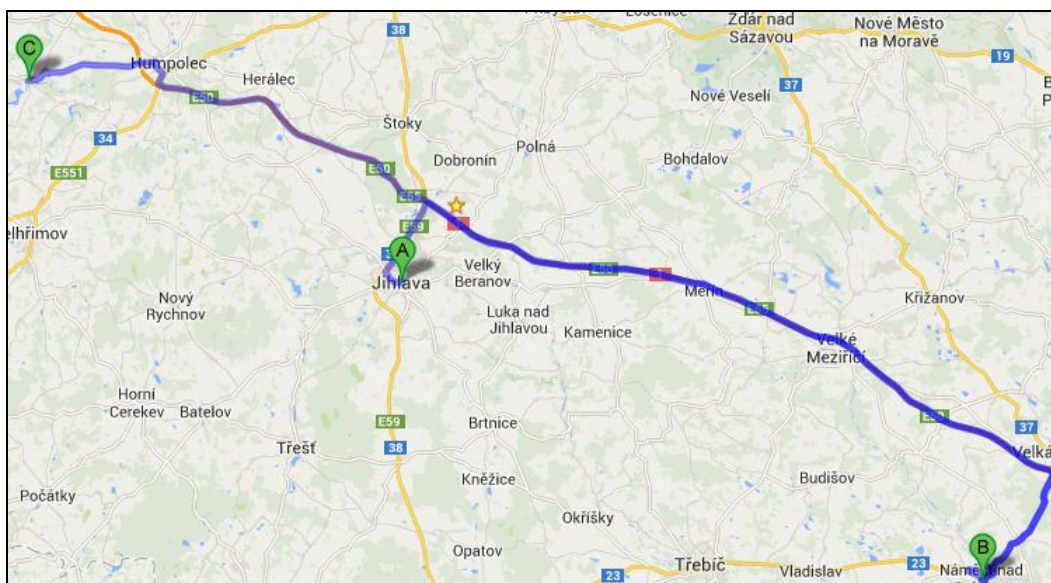

Mapa č. 6: Pěší prohlídka Telče (1:20 000)

A: parkoviště Na Sádkách

B: Státní zámek Telč

C: kostel Jména Ježíš a náměstí Zachariáše z Hradce

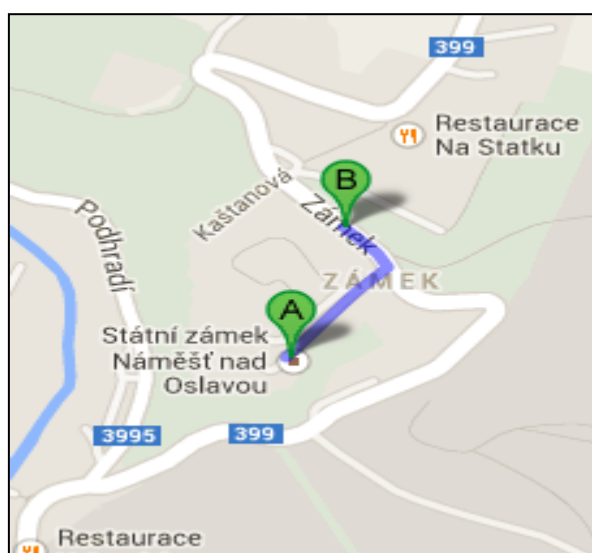

Mapa č. 7: Trasa Jihlava - Náměšť nad Oslavou - Želiv (1: 2 000 000)

A: Jihlava

B: Náměšť nad Oslavou

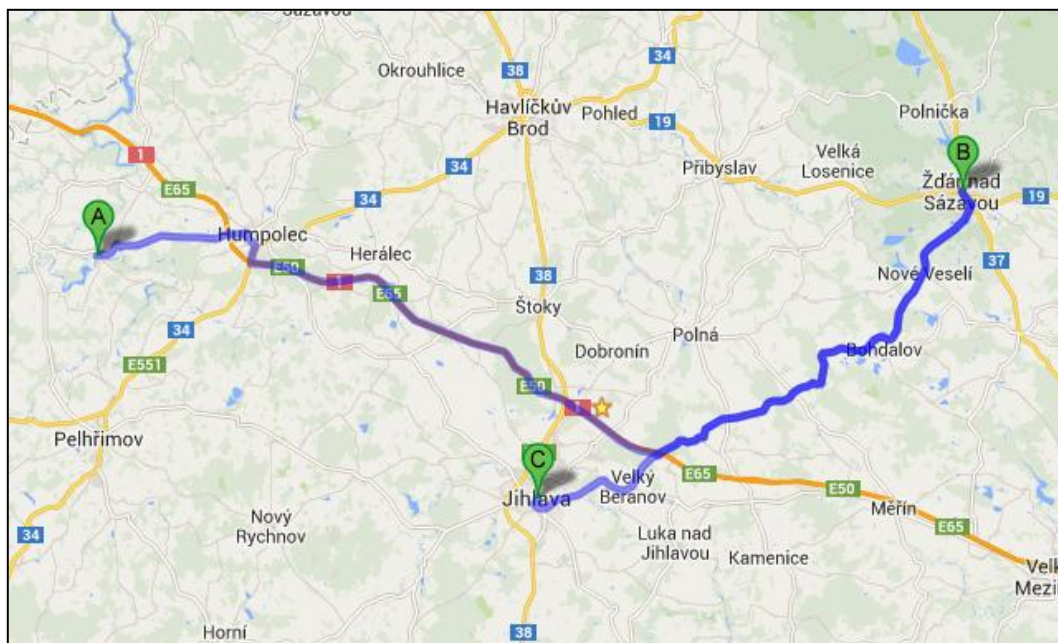
C: Želiv

Mapa č. 8: Pěší trasa Náměšť nad Oslavou (1: 20 000)

A: Státní zámek Náměšť nad Oslavou

B: Areál bývalého kapucínského kláštera

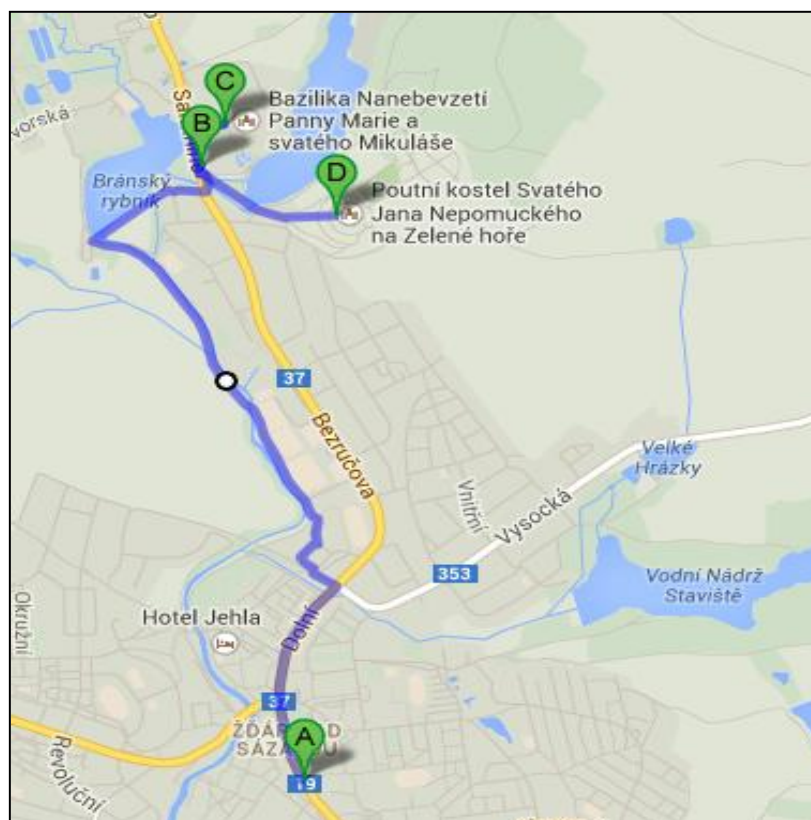

Mapa č. 9 Trasa Želiv - Žďár nad Sázavou – Jihlava (1: 500 000)

A: Želiv

B: Žďár nad Sázavou

C: Jihlava

Mapa č. 10: Pěší prohlídka Žďáru nad Sázavou (1: 20 000)

A: náměstí Žďár nad Sázavou

B: parkoviště u TIC Zámek Žďár nad Sázavou

C: areál Zámku Žďár s kostelem Nanebevzetí Panny Marie a sv. Mikuláše

D: Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené Hoře²

² Zdroj pro všechny mapy: Mapy Google. GOOGLE. *Mapy Google* [online]. 2014 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <https://www.google.cz/maps>.